

93(498) BABOEANU-DROE
B11

10

DOBROGEA

FAȚĂ CU

PARTIDELE POLITICE

BUCUREȘTI

TIP. „SPERANȚA”

Strada Enei 4

1907

PREȚUL 2 LEI

ANTICARIAT
LEI

N. S. BABOEANU-DROE

DOBROGEA

FAȚĂ CU

PARTIDELE POLITICE

BUCUREȘTI

TIP. „SPERANȚA”

Strada Enoi 4

1906

*Miricius, Dei Gratia
Woiewoda Transalpinus,
Fogaras et Omlas Comes,
Severini dux, Terrarum
Dobordicii despotus et, Tristri
Dominus.
Lublin 20 Ian. 1390.*

*Noi Carol I.
Din grația lui Dumnezeu și
Voința națională
Domn al României.
Locuitorilor de orice națio-
nalitate și religione.
Dohrogea, vechea provincie a
lui Mircea Cel Bătrân și Ste-
fan Cel Mare,
De azi face parte din Ro-
mânia.
Datu-s'a în Brăila 14 No-
embrie 1878.*

Stimate D-le Vasile Lascar,

Am cutezat să dau la tipar o broșură, de actualitate socotesc eu, **Dobrogea față cu partidele politice**, fructul observațiilor mele în trai lung în provincia reanexată.

Mi permit, și te rog să mi dai voe să o dedic D-tale, pentrucă în restimpul acestă ai fost singurul Ministru de interne care nu ai trecut prin județ pe la noi ad pom-pam et ostentationem.

Cu prilejul vizitei pentru jubileul de 25 de ani dela reanexare ai cercetat amănunțit multe nevoi, tinzând să implinești aspirațiunile românești la Gurile Dunării și pe Târmii Pontului.

Tot nădăjduind că nu e departe vremea când aceste aspirațiuni se vor realiza, mulțumită oamenilor de seamă, te rog să primești, odată cu omagiile mele, dragostea și devotamentul meu.

Julcea, Noembrie 1906.

N. S. BABOEANU-DROBEA

Din veacuri s'a vărsat mult sânge românesc pentru stăpânirea Dobrogei, cu gurile Istrului, cu litoralul Mării Negre.

Văjnice și neîntrerupte au fost luptele dintre Munteni și Moldoveni pentru dominațiunea Gurilor Istrului, ori de câte ori brăul de dușmani le dau răgaz să se gândiască la nevoile și interesele țării.

Și cum azi Dobrogea este pământul țării românești, cum azi propășirea României nu se poate inchipui fără stăpânirea Dobrogei, așa din veacuri foloasele Gurilor Dunărei, avantajele pe care le oferia stăpânirea litoralului Mării Negre, lămurește rivalitatea dintre Munteni și Moldoveni.

Ungurii, chemați în ajutor de Vlad Vodă Tepeș, au pus stăpânire asupra Chilie și îndulciți de roadele posesiunii lor au trebuit să fie goniți cu armele.

Atunci, ca și acum, aici a fost și este cheia comerțului dintre Apus și Răsărit.

Lăsând de o parte false vederi de patriotism, cutez să afirm că nu arare ori flote întregi de galere moldovenești se îndeletniciau cu acte de piraterie.

Și numai astfel avem explicarea faptelor că atât la Gurile Dunărei, pe litoralul Pontului Euxin, cât și în cursul Istrului, Genoveji, Raguzeni, Venețieni, stăpânii comerțului pe vremuri, aveau fortărețele lor, cu ziduri cu creste, împrejmuite cu șanțuri adânci, impopulate cu cavaleri în armuri de fier, meniți să proteagă comerțul Republicilor, în potriva piraților Dunărei și ai țărnilor Mării Negre, d. obârșie românească.

Puternice erau cetățile dintre Casapchioi și Caranasuf (vechiul Istriopolis) pe țărnilor mării; falnică se ridică fortă-

reața geneveză de lângă Enisala, la îmbucătura *Dunăvețului* (un crac al Dunărei) cu lacul *Raxelm*, legat cu Marea prin eșirea *Portița*.

Este regretabil.

La 1878 se mai vedeau încă lămurit turnurile fortăreței, crestele zidurilor, scările de piatră, pe cari în vremuri au răsănat pintenii de aur ai Cavalerilor, trimeși să apere vasele de comerț ale Genovei, contra atacurilor galerelor moldovenești.

Astăzi, mulțumită unei culpabile neglijențe, din fortăreață a rămas o grămadă de moloz; peatra și cărămida s'a folosit de anteprenori, laconi de câștiguri, sub nasul celor trimiși să gospodăresc provincia realipită.

Amintind ruinele *Bisericelei*, pe „*Lățime*“ (vechiul curs al Dunărei), schela „*Brăilovei*“, fortăreața „*Giurgiului*“, vedesc interesul comercial al republicilor italiene din veacul de mijloc, să aibă stăpânirea Istrului, cu gurile lui, cu litoralul mării, cu canalul navigabil atunci al Chilei, împotmolit până eri, desfundat în anii din urmă prin munca stăruitoare a Rusiei.

Încă un semn vădit al aceleiași politici, care nu s'a desmințit, nici când ni s'a răpit întreaga Basarabie, nici când s'au redat Moldovei gurile Dunărei în mod efemer, nici când ni s'au retrocedat trei județe din Basarabia, nici când ni s'au reluat, pentru a se șterge o pată, punându-se în locu-i pecetia nerecunoștinței față de ajutorul dat în momente de grea cumpănă.

Pata era un pretext. Pricina, un interes economic: eludarea dispozițiilor tratatului de la Paris, privitoare la protecțiunea celor șapte puteri asupra navigabilității Dunărei.

Dorul Rusiei să aibă singură în puterea ei calea Dunărei.

Și dacă în evul de mijloc au fost atâtea frământări pentru stăpânirea Dobrogei, dacă azi se ciocnesc atâtea interese pentru dominațiunea asupra gurilor Istrului, nu trebuie să ne mire dacă în evul vechi s'au desfășurat tot atâtea lupte pentru cucerirea cheii comerțului dintre Asia și Europa, dintre Răsărit și Apus.

Ne amintim de Argonauți, de expedițiunea lui Jason, pentru a cuceri berbecul cu lâna de aur.

În formă mitologică se desfășoară tendința Elenilor de a-și asigura domnia litoralului Pontului Euxin cu gurile bătrânului Istru, magazin de bogăție, cale largă pentru tranșacțiunile comerciale dintre Nordul rigid cu Orientul desfățător, jindul lor de stăpânire asupra întinselor pășuni, împodobite cu nenumărate turme, *berbecul cu lâna de aur*.

Elenii au stăpânit, până la decadența lor, apărând cu foc posesiunea lor, atât litoralul Pontului cât și gurile Istrului.

Au creat colonii (*Aegyssos*, Tulcea), au înființat republici, au bătut monedă.

Elenilor negustori au succedat republicele comerciale ale Genovei, Veneției, Răguzei, Pizei, concurate în stăpânirea lor de avântul vitejesc al strămoșilor noștri, Munteni și Moldoveni, atunci când minți luminate ale unor Domni viteji vedeau în stăpânirii Dobrogei mărirea puterii neamului.

Această succesiune negreșit după ce s'a potolit emigrațiunea vajnică a popoarelor, după ce s'au perindat prin Dobrogea Goții, Gepizii, Avarii, Vandalii, Hunii¹⁾, atunci când s'a cristalizat caracterul poporului stăpânitor, după ce s'a fixat populația autohtonă a Dobrogei.

În preajma acestui nume, s'au deslănțuit discuții între scriitorii de seamă, pricepuți în ale etimologiei mistere.

Dacă se pretinde că obârșia numelui Dobrogei ar fi slav — „*Dobrobugeac*“ sau „*Dobrodicia*“ — apoi toponimia întregii provincii desminte și origina slavă a numelui Dobrogei și pretenția că Slavii ar fi fost vreodată locuitorii ei autohtoni.

Este de netăgăduit că poporul băștinaș își pune pecetia sa locurilor pe care le stăpânește, pecetie dând botezul localităților cu nume din graiul său.

Dacă am cercetă numele localităților din Dobrogea, sate văi, munți, vom vedea un curios fenomen de toponimie.

În masivul etnic bulgar din Județul Tulcea, la sudul Tul-

1) Aceștia, în ultima lor sforțare de rezistență, au stăpânit Dobrogea dela Valul lui Trajan, având de capitală „Hunivarul“, situat probabil pe malul Dunărei, în cursul ei de atunci, între Tulcea și Somova.

cei spre Babadagh-Constanța, vedem că localitățile nu sunt botezate din graiul slav, din graiul poporului în majoritate.

Pecetia este turcească.

Avem *Enicheoi*, *Congaz*, *Armutlia*, *Bascheoi*, *Beidant*, *Caveagi*, *Ceamurli*, *Inan-Cisme*, *Sarighiol*, *Casapcheoi*, *Caranasuf*, *Duingi*, *Gargalac*, «*Peletli*», «*Caramurat*», „*Șeremel*“, „*Canara*“, „*Alab-Capu*“, „*Calfacheoi*“, „*Arsanlik*“.

În aceste localități populațiunea este curat bulgărească ; din graiul ei însă nu a dat nici botezul satului, necum al văilor, al cursurilor de apă, al localităților.

Urmarea :

Nu slavii au fost populația de obârșie a acestor localități, ci Osmanlii ; Slavii sunt imigrați în urma resboaelor cu Rușii, la sfârșitul veacului al XVIII-lea, la începutul veacului, al XIX-lea.

Ei sunt de import, veniți din Basarabia și din jurul Brăilei, în nrma armatelor imperiale ; stabiliți în locuri mănoase, părăsite de cei învinși, fugari în fața Moscovilor.

Trecem dincoace în masivul etnic românesc, înșiruit dealungul Dunărei în spre apus și vom da de «*Parcheș*» «*Fântâna Țiganului*», «*Sarica*», «*Niculitel*», «*Oblușița*», «*Luncavița*», «*Pătră Calcată*», «*Ciulineț*», «*Lățimea*», «*Drumul Lupului*», «*Valea Cerbului*», «*Cornul Caprei*», «*Măcin*» «*Turcoaia*», «*Grecii*», «*Fântâna Nedelii*», «*Grinda Comoarei*», «*Râioasa*» «*Lacul Ilenelor*, «*Plosca*»...

Tot atâtea peceți din graiul populațiunei autohtone, căci aceste erau și numirile întrebuițate de Turci în vremea stăpânirii lor.

Concluzia :

Populațiunea autohtonă a fost cea românească, împinsă din vremuri încet încet spre Dunăre, de către cuceritorii Stambulului, lăsând în urmă-i chiar în masivul turcesc, localităților numiri din graiul ei.

A stăpânit și a lăsat urme de stăpânirea ei în botezul localităților.

Au trecut veacuri de stăpânire turcească—patru secole—și musulmanii au lăsat și ei botezul limbei lor localităților stăpânite, alături însă au rămas neștirbite nume din graiul

romănesc, pildă hotărâtoare .că aceste plaiuri au fost în stăpânirea Românilui, că înainte de invasiunea Turcilor în peninsula Balcanică, neamul autohton al Dobrogei a fost Românul.

Intrarea „Portiței“ era ușa de comunicare între mare și Razelm.

„Portița“ îi a fost numele și îi a rămas numele.

„Împușita“, gârlă dintre Sulina și sf. George „Cioban-Girła“¹⁾ (înainte de 1877 războțezată de străini de graiul nostru) între Tulcea și Sulina.

„Lumina“ și „Puiu“, „Puiuș“, lacuri în Delta Dunărei. „Singurul“ (fântână), „Dăeni“, „Siliștra“, „Romnic“, „Moara Cooaneii“, „Cârnel“, „Gradiște“, „Urloaia“ și atâtea localități dela Babadagh spre frontiera de miază zi a Dobrogei, dovedește că Românul a stăpânit, punând pecetia graiului său.

Rari au rămas în acest masiv etnic, străin nouă în urma invaziunii Turcilor, nume din graiul nostru, dar au rămas, pentru că în patru veacuri de stăpânire, Musulmanii au avut vreme să resboteze din limba lor localitățile stăpânite de ei, în locul Românilor retrași în fața masivului eterogen, străin de neam, de limbă, de obiceiuri și mai cu osebire de religie. Ceeace este curios, măcar pe frontiera de azi a Bulgariei, nu găsesc botez din graiul slav.

O singură mărturisire am de făcut.

În **Delta** sunt localități cu botez din limba slavă, alături de numiri turcești și românești.

În vremuri, pe timpul **Împărătesei** Ecaterina, Cazaci schismatici bisericei rusești au cerut și au **obținut** colonizarea Deltei.

Li s'a permis colonizarea cu avantaje multe, dintre care în prima linie să notăm că aveau dreptul să poarte arme, aveau organizație militărească, puterea administrativă o avea atamanul lor, cu rangul de pașă cu două tuiuri, căpetenie supremă, care nu da socoteală decât valiului dela Rusciuk.

În schimb, aveau obligația de a ridica, în caz de război,

1) „Gir'a Ciobanului“ numire care se leagă de numirea Tulcei.

corp de trupe, care sub comanda atamanului lor să dea ajutor Sultanului, concurs dat cu credință.

Au perit avantajele, au dispărut la războiul dela 1828 drepturile de a purta arme, de a avea șeful lor, în urma trădării făptuite cu prilejul acestui război.¹⁾

Astfel, fiind din punct de vedere al toponimei această provincie nu se poate revendica, ca populațiune autohtonă, de către alt element decât de elementul românesc.

Celelalte neamuri sunt imigrate în vremuri în urma evenimentelor istorice.

Atunci, așa fiind, stau și mă întreb, dacă neamul autohton al acestei provincii este neamul românesc, atunci cu puțință este ca numele întregii provincii să fie de obârșie slavă ?

Nu-mi permit să intru în legi de filologie, nu cunosc nici măcar începuturile acestei științe, dar din înălțuire de fapte trebuie să trag firești urmări.

Dacă în întreaga Dobrogea nu găsesc urme de toponimie slavă, negreșit nu mă ocup de localitățile, puține la număr și ele, din Delta Dunărei, contestând în acelaș timp că cuvântul Cernavoda „ar fi botez din limba slavă²⁾, atunci nu găsesc explicația firească, pentru ce întreaga provincie ar avea în botezul ei obârșie slavă ?

În toate documentele istorice în cari se pomenește de Dobrogea, nu găsesc rădăcina „Dobro“, care ar tinde să vădiască că slav ar fi cuvântul, ci vecinic găsesc rădăcina „Dobor“. Astfel în tractatul de la Lublin găsesc *Terrarum*

1) De Moltke : Campaniile Rușilor în Turcia Europeană, în anii 1828 și 1829.

Hatmanul Gladkoy duce la Ismail în ziua de 24 Martie 1828 declarația supunerii Zaporojenilor generalului rus Tutzkow; prin trădare în bărci pescărești trec trupe rusești pe malul drept al Dunărei,

2) „Cerna-Voda“ impropriu traducție a cuvântului turcesc „Cara-su“, care zugrăvea împrejurarea acestui oraș, Cara-su însemnând loc de unde s'au retras apele, rămânând loc uscat. Din Cara (negru) și su (apă) Rușii au făcut Cerna-Voda, noțiune care nu are cuprinsul noțiunii Cara-su. Vezi broșura mea „Dobrogea din toate punctele de vedere“.

Dobordicii despotus... In tractatul Genovezilor cu *Ivancus*, citesc : *filiū bonnae memoriae magnificei Dobor diciae*... (Pera 27 Mai 1387).

Locuitorii județului Tulcea, Babadagh, Măcin, vorbind despre ținuturile Constanței, Megidiei, Herșovei, Mangaliei le botează Dobrogea, ca și cum ei nu ar face parte din provincia cu acest nume, ca și cum acest botez s'ar cădea numai ținuturilor cari cad între Silistra și Herșova, dincolo de cursul Borcei, — Doborcea.

S'aū dus în Dobrogea să caute de lucru, spun locuitorii Tulcei celor ce pleacă dincolo spre Cernavoda, Herșova, Megidia, spre câmpiile întinse ale noiei provincii.

Este o părere în înlănțuire de fapte și atăta tot, părere întemeiată pe împrejurări de toponimie, pe relațiuni de geografie, pe fapte din graiul norodului acestei provincii.

Nu am socotit de prisos să mă ocup în fuga condeiului de aceste considerațiuni generale asupra Dobrogei, de altminteri pe larg dezvoltate în broșura mea „Dobrogea din toate panctele de vedere“.

* * *

Se cere imediat să cunoaștem bine Dobrogea, să pătrundem perfect trecutul ei, să studiem fără preget nevoile ei, mai cu osebite, judecând valoarea ei pentru maimărirea țării, să ne dăm cu socoteală pentru ce Europa prin tractatul dela Paris a preconizat încă de atunci stăpânirea României asupra Dobrogei și asupra Gurilor Dunărei¹⁾.

Este drept că abia după un an, la 1855, Puterile au re-luat Moldovei Delta cu gurile Dunărei, sub motivul neputinței financiare în care se găsea Moldova de a îngriji de cursul ei.

Puterile nu au cedat Rusiei Delta nici atunci.

Încă de atunci Europa se ferea să dea Rusiei stăpânirea Gurilor Istrului și Turcia a fost însărcinată cu stăpânirea

1) Vezi Tractatul dela Paris din 1856, art. 4 și art. 20.

gurilor Dunărei, cu obligația de a îngriji de navigabilitatea lor ¹⁾.

La 1878, Europa în congresul dela Berlin, a hotărât reanexarea Dobrogei la România; ni s'a redat stăpânirea gurilor Dunărei.

Pornirea aceasta s'a făcut din mari interese economice și din prevederi politice de ordin superior, tot sfințindu-se în acelaș congres un act de nerecunoștință făcut de Rusia, care prin încercările ei de a despotmoli brațul Chilieii, vădește sforțări uriașe să nimicniască prevederile congresului european ²⁾.

În anul Domnului 1878, în ziua de 14 Noembrie, trupele românești trec Dunărea dela Brăila la Ghecet, în sunetul muzicelor militare, cu tricolorul fălăind falnic, sub ochii îngândurați, dar scânteetori, ai Domnului României.

În acea zi s'au realipit Țării pământurile Dobrogei, după atâtea veacuri de instrăinare.

În această zi se socotește a se fi luat în stăpânire Dobrogea, odată cu manifestul Măriei Sale dat din Brăila, deși, până la deplina predare a tuturor autorităților de către guvernul provizoriu rusesc, a trecut vreme.

Nevoia ce se impunea odată cu stăpânirea Dobrogei era firește o lege de organizare, căci ~~negreșit~~ ar fi fost o eroare de a se trece brusc dela autocrația de până atunci la Constituția țării noastre, lege de organizare, făgăduită chiar în manifestul Domnitorului Țării :

„În curând provincia voastră pe cale constituțională va primi o organizare definitivă, care va ține seama de trebuințele și de moravurile voastre“ ³⁾.

După un an și patru luni dela manifestul Măriei Sale, la

1) La 1856 au venit Puterile Europei, cari au instituit comisiunea Europeană cu sediul la Galați, cu îndatorirea de a regula navigabilitatea Dunărei, de a controla mersul regulat al comerțului Europei pe calea atât de căutată a fluviului.

2) Discursul lordului Beaconsfield în ședința congresului dela Berlin din 29 Aprilie 1879.

3) Din manifestul Măriei Sale.

9 Martie 1880, se promulgă legea de organizare a Dobrogei, soră dreaptă a legeri Algerului, cu foloasele și cu neajunsurile ei, cu atât mai multe neajunsuri, cu cât Dobrogea nu era nici o provincie cu o populație absolut eteroglotă, nu era de loc în linie de comparație cu Algerul cucerit, cu lupte viitoare pentru păstrarea stăpânirii lui și mai cu osebire în România nu puteam să ne răzimăm pe o pluralitate de oameni de seamă, cărora să le putem încredința puteri nețermurite.

Imprejurările au făcut ca partidul liberal să dea Dobrogei constituția ei.

Hărăzit a fost ilustrului Mihail Kogălniceanu să-și apere opera în Parlamentul Țerei, ca ministru de interne, și tocmai pentru aceasta relev un fapt curios.

Această lege votată de partidul liberal, alcătuită și adusă în discuția Parlamentului de părintele liberalismului din România, este cea mai conservatoare lege. Ea a stărnit în Parlament, în urma opozițiunei tineretului liberal, atâta furtună, încât a trebuit să intervină cu autoritatea lor atât Președintele Consiliului, regretatul I. C. Brătianu, cât și ministrul de Interne, Mihail Kogălniceanu.

A fost nevoie de autoritatea nețermurită a acestor căpetenii recunoscute, ca să poată să se strecoare dispoziții, cari aduceau grave știrbiri drepturilor guvernanților, ca să devină lege atâtea puteri discreționare date puterei guvernanților.

Mai cu osebire în preajma discuțiunei art. 37 și următorii, referitori la reprezentanța județană și comunală a poporului dobrogean, în raport cu drepturile cari se hărăziau puterei guvernanților s'au oțărât atâtea proteste în cât D-l ministru de Interne a fost silit să facă o gravă declarație:

„D-lor, am avut onoarea a vă spune că prin această lege nu se pun principii abstracte, ci se dă o organizație Dobrogei. Această lege are să țină numai câtva timp și apoi are să vină legea constituțională“ 1).

Mulțumită acestei declarații s'a putut smulge votul Camerei

1) „Monitorul Oficial“ No. 29 din 6 Februarie 1880.

liberale, a trecut legea, atacată cu vehemență de N. Fleva, Boldur Lăteșcu și Pantazi Ghika.

Acest „câtva timp“ a ținut dela 1880 până la 1906, aproape douăzeci și șase de ani.

Și dacă porunca legii de organizare a Dobrogei ar fi fost numai ca puterea guvernanților să înfrângă cu totul puterea guvernaților; dacă ciudățenia cazului, ca un guvern liberal să investească cu puteri nemărginite pe guvernanți în știrbirea drepturilor guvernaților, ar fi trăit numai scurtă vreme, cum făgăduia Mihail Kogălniceanu, atâta vreme cât oamenii de seamă dețineau atâtea puteri, atunci poate că roadele rele ale legii s'ar fi spulberat.

Durata acestei stări de lucruri a zămislit mizerii.

Cu legea în mână s'au corupt caractere, sub adăpostul legii s'au creat sinecure, atotputernicia ispravnicilor numiți din grămadă, fără alegere, a făcut să dănuiască în Dobrogea starea de pașalac, amorfând orice mișcare spre bine, orice pas înainte, negreșit dăunătoare atotputerniciei pașalelor trimese pe pricopseală.

Ceeace este mai de plâns :

Noua provincie a fost ori miniatura Siberiei imperiului vecin pentru funcționarii mijlocii, ori Canaanul, țara făgăduinței, pentru Beniaminii, mulți la număr de altminteri.

Și într'un caz și într'altul această stare de lucruri nu era și nu este menită a făuri Dobrogea de patria mamă.

Cu prilejul discuțiunei acestei legi s'au găsit minți luminate, adânci cunoscători ai țării, *vales poeta*, cari au profețit acea ce ne a fost dat să vedem : mizeria isvorată din atotputernicia creată.

În discuția art. 47 din legea de organizare a Dobrogei, deputatul Pantazzi Ghika exclamă :

„Domnilor, ca să plac d-lui Ministru de interne a'și cere cât mai puține modificări; dar sentimentul meu este mai tare decât voința mea și nu pot răbdă de a face observațiuni acolo unde este de trebuință, mai cu seamă că acest articol este prea, prea... (ilaritate).

face a iubi țara, de a căreia soartă este de acum lipită și soarta voastră“.

Așa poruncia Măria Sa autorităților; astfel juruia Măria Sa Țărei.

Dragostea se cade autorităților să o cucerească.

Dobrogea, plomănul țărei, s'a realipit pentru vecie, patriei mame.

Implinirea poruncei Măriei Sale mai cu osebire eră grea poruncă, căci sfortările autorităților se isbiau la Constanța și Tulcea de nătângia dujmanului de veacuri, străin nouă și de neam și de limbă și de religiune, înfrânt, acum ca și pe vremuri trecute, de vitejia Românului.

Se zădărniciau silințele funcționarilor de încăpățănarea elementului slav, căci să o spunem verde, în acest restimp se formase un guvern provizoriu rusò-bulgar și guvernatorul Beloțercovici, de altminteri fin în vederile sale, dase situația pe mâna elementului bulgar, creând din ei polițai, primari, judecători, păstrând pentru ruși posturile înalte administrative, în cari funcționau grade superioare din armată. Beloțercovici a știut înfruptă elementul slav, născând în el pofta de a stăpâni această provincie.

Mult timp elementul slav, populația bulgară, mai cu osebire burghezia, abia știutoare de carte, priviă stăpânirea românească ca o stăpânire vremelnică, având credința că nu departe este vremea când Colosul dela Nord va alipi Bulgariei această provincie.

Credința se perpetua în școlile lor confesionale; s'au confiscat hărți geografice și cărți didactice, în cari Dobrogea făcea parte din principatul vecin; se propaga această credință printre poporul agricol de către câte-va capete svăpăiate.

Și era firesc lucru că acei înfruptați în putere, nepregătiți în deajuns pentru măririle la cari i au cocoțat împrejurările, burghezia abia îndeletnicită să bucherisească, părăsind cotul sau rândeaua pentru demnități fruntașe, cum și-voiu aduce la suprafață gunoiul, era firesc ca aceștia să viseze o perpetuare a acestor anormale stări de lucruri, pentru ei edenul.

Stăpânirea românească era o zăticnire a intereselor lor.
Un fapt ciudat ilustrează vederile mele.

Se svonisise trecerea Românilor. Comunitatea românească, conștientă de ea ca comunitate, încă din 1867 cu prilejul trecerei Măriei Sale spre Constantinopol¹⁾, se mișcă și hotărăște ridicarea unui arc de triumf.

Comunitățile evreiești și grecești imitară comunitatea românească.

Se lucra în zor pentru primirea armatei românești.

Gubernatorul Beloțercovici era între ciocan și nicovală.

Inițiativa privată jicnia amorul propriu și se simțea nevoea unei diversiuni.

S'a propus contopirea tuturor lucrărilor celor trei comitete ca să se ridice un singur arc de triumf, mai mare, cu concursul și al autorităților.

Comunitatea românească, în urma insistențelor unui bun român, refuzând, cele alte comunități au imitat exemplul Românilor.

Au fost trei arcuri de triumf: arcul comunității românești, arcul comunității grecești, arcul comunității israelite.

Strălucia prin lipsa lui, arcul celei mai numeroase comunități, comunitatea slavă.

Influența d-lui Beloțercovici, guvernatorul Dobrogei, asupra populației slave s'a vădit.

Au trecut ani dela luarea Dobrogei în stăpânirea noastră și populația bulgară tot nu sfârșia să viseze că se vor întoarce zilele frumoase când băcanul X era șef de vamă, când bogășierul Y era primar, când căruțașul Z era membru de ședință la Tribunal, iar casapul W era comandant suprem al gardei orașului Tulcea.

Vindecarea acestei stări bolnăvicioase, insuflată populației slave de către guvernul provizoriu rusesc, în scopul invederat de a ni se crea dela început încurcături, mergea încet, mersul mëlcului.

La 1856 tratatul din Paris a dat Moldovei Gurile Dună-

1) Măria Sa a oferit comunității bisericei românești Sf. Nicolae una sută de galbeni și un portir.

rei ; un an mai târziu intrigele au zămislit pretextul că Moldova este în neputință de a asigura navigabilitatea Dunărei și Păterile, în contra așteptărilor urzitorilor de intrigă; au dat cursul Dunărei cu Delta ei nu guvernului din Petersburg, ci Turciei.

Aceasi politică se urmăria, deci firească era și înfruptarea burgheziei cu măriri neașteptate, și avântul ce se creia se populațiunii bulgare cu școlile confesionale ce se înființaseră în grabă în centrele mai populate bulgărești, în comunele rurale chiar, și hărțile tipărite în Rusia, ca și cărțile didactice în cari Dobrogea era zugrăvită ca parte integrantă a principatului vecin.

Se simția nevoia de a se crea încurcături României, de a se pretexta incapacitatea noastră.

Aceste bolnăvicioase aspirațiuni s'au manifestat, căci cum să'mi explic altfel discursul incendiar al dascălului dela Ceamurli, Jivcoff?

Cum să'mi dau seama de propovăduiala preotului dela Caramancheoi și în ce mod să limpezesc curajul comersantului tulcean care în comuna rurală Sariurt a comparat biletele de bancă ale României cu caimelele turcești?

Am avut dreptate când am zis că grea sarcină s'a dat primilor prefecti în Dobrogea și fericită a fost selecțiunea de oameni făcută de guvernul liberal.

Aveau datoria să înfrângă, pe cât cu putință, cu tact și blândețe, manifestațiunile morbide infiltrate de o politică dujmănoasă țarei noastre, să cultive dorul de țară și de neam, să vădească Europei că dacă a uimit-o vitejia reînviată a dorobanțului, tot astfel este dat Românului să dovedească că este vrednic de misiunea incredințată de Europă și mai cu osebire e conștient și mândru de menirea lui.

Cu prilejul acestor manifestațiuni nici vorbe, nici trâmbițe nu au glorificat isprava acelor cari au știut să le potoliască, nici în vileag nu s'a dat maimărirea acelor cari nu au pregetat să și facă datoria.

Vinovații s'au pedepsit și atata tot, iar munca incredințată lor de guvernul țarei în noua provincie nu s'a stin-

gherit nici o secundă. Încet, încet capetele svăpăiate au dispărut; rând pe rând s'a dovedit că România are un guvern de ordine în Dobrogea, și trăinicia acestui guvern s'a impus chiar celor mai necredincioși de cât Toma.

Alături de ținta de a vindeca ceea ce a bolnăvit influența guvernului provizoriu, ceilalți prefecti fără preget au pus temelia obligativității instrucțiunii în Dobrogea.

Și în această ramură, fericită a fost inspirațiunea guvernului, când a trimis revizori școlari în Dobrogea, oameni de talia poetului George Sion; norocite erau vremurile când autorul fericitei inspirațiuni «*mult e dulce și frumoașă limba ce vorbim*» nu a pregetat să jertfiască totul pentru a pune în sălbatica provincie, în *Scythia rigens* a lui Ovidiu, temelia limbei și aspirațiunilor românești de pe catedra școalei rurale.

Încetul cu încetul s'a muncit în direcția arătată de George Sion, astfel că astăzi, sub raportul instrucțiunii publice, Dobrogea se găsește pe aceeași linie cu țara mamă.

Mai mult încă, din punct de vedere al localurilor de școală, noua provincie întrece cu mult județe bogate din țară, căci câți-va ani dela luarea Dobrogei în stăpânire au început să se înalțe în comune rurale localuri demne din care se propăduia dragostea de limbă și de neam.

Muncă fără preget au pus în Dobrogea prefectii Remus N. Opreanu și Paul Stătescu, cel dintâi în Constanța, cel al doilea în Tulcea. Ei cu cuvântul cald au putut convinge norodul să jertfească obolul pentru a clădi demne locașuri din care să se reverse lumina asupra tineretului în vârstă de școală.

Ca prin farmec în câțiva ani s'au înălțat mândre localuri de școală în multe comune rurale, populate în majoritate de străini de limbă, dovadă fără tăgadă, că mult poate energia fără seamăn, chibzuința vie a minței, și blândeța cuvântului convingător.

Pornirea s'a făcut din anii 1879—1882 și începutul a fost de bun augur, căci astăzi în Dobrogea aproape nu se mai găsesc cătune nu comune, cari să nu aibă localuri de școale încăpătoare, clădire nouă, igienică.

Inceputul făcut, în primii ani când s'a reluat în Dobrogea firul vieții românești, este cu atât mai de admirat cu cât în clădirea de localuri de școală nu a lucrat decât interesul administrației conștientă de datoriile ei, în vremuri în cari dujmănos nouă era încă curentul insuflat norodului de dujmani din veacuri, în vremuri în cari nici casa școalelor nu exista, gata să ajute la nevoie, în cari conștiința de neam a locuitorului era abia trezită după un somn de veacuri.

Acest inceput este cu atât mai meritoriu cu cât perfecții după vremuri au fost pătrunși de năzuința de a lega aspirațiunile dobrogenilor de aspirațiunile țării mame, de a contopi, viața politică a noiei provincii cu viața țării, înglobând în executarea acestei năzuințe : școala.

Intr'o sugestivă și frumoasă frază, prefectul Luca Ionescu, demn urmaș al vederilor oamenilor de seamă cari au prezidat luarea în stăpânire a Dobrogei la 1878, zugrăvește cu măestrie năzuința guvernului M. Sale, cât privește școala cu prilejul realipirei noiei provincii.

„In loc de jandarmi, cari să-i fie în ascultare, le-am dat dascăli, în loc de baionete și cnuturi le-am dat cărți de învățatură“¹⁾.

Paralel cu purtătorii de viață intelectuală, cu munca învățătorilor din comunele rurale, în primii ani de dominațiune românească, ar fi trebuit să se alătore munca apostolilor cuventului Domnului, pentru atingerea țintei poruncite de M. S. în proclamația dela Brăila, că odată cu reanexarea Dobrogei va începe pentru această nouă parte a României — *viitor de pace și de înflorire, înfrățire între fi aceleși țări.* Dar factorul important, merit să ajute munca prefectilor — preotul — era absolut inconstient de misiunea lui.

Firesc este lucrul, când în vremuri Chiriarii bisericei grecești creau slujitori ai Domnului din acei cari abia silabisiau, în puțință însă de a mări veniturile chiriarchiei cu câteva zeci de lire, pe de altă parte vlădicii bulgari, căci isbutiseră să se rupă de biserica grecească și să și aibă episcopatul lor, au importat de peste graniță preoți incuți, negreșit în

1) Luca Ionescu: Dare de seamă asupra situației jud. Tulcea 1904.

aceeași linie de modică cultură de care se bucurau în acele timpuri vecinii noștri.

În locul concursului în munca ce se impunea, era firesc să nu putem avea de cât încercări de răbștire, veleități de propagandă antiromânească.

Și este curios.

Au trecut ani fără ca cei chemați să aibă ochiul țintă asupra preotului din Dobrogea, fie din orice considerente, nu au curmat răul și astăzi afirm, cu risicul de a stărni furtuna, sunt încă mulți slujitori ai Domnului fără carte, inconștienți deci de misiunea ce li se cade mai cu osebire în Dobrogea.

Grăesc acest adevăr crud pentru că cred eu că primul factor, ce trebuie să militeze în serviciul operei ce ni se impune să împlinim în Dobrogea, este preotul.

Socotesc iar că atâta vreme cât acest factor de valoare, în atingere directă cu populațiunea rurală, nu întrunește condițiunea unui pioner deplin conștient de datoria sa, opera mare ce s'a poruncit, operă de frunte: făurirea Dobrogei pentru vecie de patria-mumă, lăncezește.

În trecut s'au iertat multe sub pretextul libertății cultului; mă întreb dacă pedeapsa ce s'ar fi dat preotului nedestoinic, dacă înfrângerea purtării lui vicioasă, dacă constatarea că în apostolat uită menirea lui, hrănind și propoveduind alte aspirațiuni decât acelea ale neamului stăpânitor, s'ar fi atins întru ceva libertatea cultului?

Iar dacă slăbiciunea celor chemați să privegheze a fost de criticat în trecut, astăzi aceeași pornire este un pericol, căci a preotului menire este să facă primul pas pe calea ce ni s'a indicat să întreprindem în Dobrogea. Pilde despre selecțiunea ce se face la slujitorii cuvântului Dumnezeuesc să o căutăm la protestanți, la catolicii din Dobrogea.

Pilda ne-a dat în vremuri propaganda metodistă, care nu a pregetat să trimită din America agent plătit cu 2000 de dolari pe an, însărcinat să altoiască credința lor în populațiunea dobrogeană.

Friedrich Wilhelm Flocken a întemeiat în Tulcea în anul 1858 o școală fără plată, cu cursuri libere, începând dela

„az-buchë“ până la învățăturile liceale, pe lângă care propaganda religiunii metodiste se manifestă prin exercitarea elevilor la cititul evangheliei și la recitarea versetelor din psalmi, premiind cu biblii elegant legate, pe elevii cari se întreceau în recitarea psalmilor. Profesorii erau recrutați dintre fugarii nihilști, între cari era și vestitul Vasile Ivanovici Chelsieff. Școala lui Flocken era în vremuri bogat populată de elevi.

După rechemarea lui Flocken conducerea propagandei s'a dat malocanului Ivan Ivanovici Feodoroff, care a continuat opera de propagandă, diferența dintre malocani¹⁾ și metodiști fiind numai asupra botezului.

Cu drept cuvânt protopopul G. V. Niculescu în darea de seamă asupra mersului afacerilor Bisericii din Constanța, se plânge censtatând că biserica româno-catolică din Caramurat are 300 hectare pământ arabil, pe când biserica ortodoxă are zece hectare, pe care parohul le împarte cu hoguea :

„Constatăm cu plăcere toate înlesnirile pe care le face guvernul pentru personalul religios al celorlalte confesiuni și religiuni . . . dar este bine și drept a nu se neglija pozițiunea și demnitatea clerului ortodox“ (pag. 103).

Protopopul are dreptate în expresiunea măhnirei sale, dar în același timp, mai cu osebire în Dobrogea se impunea organelor bisericesti să și dea cu prisos seamă de menirea preotului și să dea bisericii slujitori demni de misiunca preconizată de Măria Sa în Manifestul Său către Dobrogeni, preoți demni de aspirațiunile noastre în Dobrogea realipită României.

Amândoror partidelor de guvernământ se cuvine vina că în județul Tulcea avem încă astăzi, după 27 de ani de guvernământ, *cincizeci și cinci de preoți* analfabeți, în județul Con-

1) În Dobrogea numai „malocanii“ au fost botezați „Nemoleci“, dela cuvântul „ne moletsa“ „nu se închină“. Ei sunt veniți în Tulcea de pe vremurile împăratului Nicolae Pavlovici din guverniile Chișinău, Tambov și Saratov. Malocanii se botează la ori-ce vârstă, dela majorat până la bătrânețe. Metodiștii își botează copiii de mici. Malocani sunt în Tulcea, Constanța, și comunele rurale Frecăței, Posta. (Vezi „Dobrogea din toate punctele de vedere“).

stanța *treizeci și șase* popi agramatoși, neînzestrați cu darurile ce se cuvine preotului, apostol în primul rând al menirii neamului românesc în Dobrogea.

Și dacă organele imediat puse prin porunca legii să ia aminte, nu au supravegheat, nu și-au dat seamă de rolul însemnat ce se cuvine preotului, amândoror partidelor de guvernământ se cade păcatul că în Dobrogea avem încă astăzi moștenirea unei situații: *nouăzeci și unul* preoți fără nici o pregătire, neavând nici cele patru clase seminariale.

Păcatul guvernelor este cu atât mai mare cu cât în județul Tulcea analfabeți de acest gen sunt dacă nu periculoși, cel puțin netrebnci slujbei ce ar trebui să cerem lor. În Tulcea sunt 23 de preoți streini nouă și de neam și de aspirațiuni *).

În vederile guvernului central, făcând selecțiunea oamenilor trimeși ca reprezentanți ai săi în Dobrogea, trebuia negreșit să se facă alegere și asupra agenților cu cari perfecții urmau să organizeze noua provincie, urmau să aducă la îndeplinire aspirațiunile țării, să execute făgăduiala Stăpânitorului țărilor românești dată norodului Dobrogean.

La început alegerea neghinei din grâu s'a făcut cu multă îngrijire.

Din slujbașii mai mici ai Basarabiei s'au ales cei de seamă și li s'a încredințat slujbe echivalente slujbelor pe cari le-au avut în provincia retrocedată, cele mai de seamă însă s'au încredințat tineretului știutor de carte, licențiați în drept, căci așa a găsit chibzuit cetățeanul între cetățeni, C. A. Rosetti.

Aici este prilejul să fac o constatare, cu toate că iarăși am convingerea că voi stârni vifor. Cum constatarea mea se întemeiază pe adevăr, în deobște adevărul rănește, viforul nu mă preocupă, căci nădăjduesc ca constatarea mea să fie de folos în viitor, convins că graiul meu va fi ascultat de cei chemați să mă asculte.

Constatat un fapt ciudat: Dela 1881 până la 1888 și dela

1) În centre rusești: 12 preoți agramatoși dintre cari unsprezece ruși de neam.

În centre bulgare: 11 preoți analfabeți dintre cari șapte de neam bulgar.

1895 până la 1900 subprefeții Dobrogei erau toți licențiați în drept.

În acele vremuri, fără să fi fost o lege, a fost destul însă cuvântul regretatului C. A. Rosetti, guvernul liberal a trimis în noua provincie ajutoare harnice și chibzuite prefectilor cari și ei la rândul lor, cu câteva excepțiuni — *nomina odiosa* — erau aleși dintre aleși.

Fără să fiu înjugat la carul politicei liberale, constat un fapt, cum cu regret constat iarăși faptul că la doua formațiuni de guvernământ, partidul conservator, a uitat selecțiunea pentru a protegi nepotismul, pricopsca sau folosindu-se de Dobrogea ca de o provincie proprie pentru a exila. Negreșit, din acest sistem de guvernământ a zămislit o flagrantă violare de lege, care dăinuște și astăzi și care numai în folosul prăgresului acestei provincii nu poate fi. Cei trimiși pe pricopsca, nepoții, cumnații, rudele maimăririlor din gruparea de guvernământ folosindu-se de facultatea acordată de legea organizării Dobrogei prefectilor de a trimite în consiliul comunal, pe lângă cei aleși, doi membri în comunele rurale, trei în cele urbane și de anumi pe primar, au introdus sistemul de a împăna comunele rurale din Dobrogea cu primari veniți din toată lumea ca și cum art. 48 ¹⁾ din legea de organizare ar fi fost votat și sancționat de Rege pentru a crea patricienilor facultatea de a și plasa clienții.

Și dacă mulți din aceste maimăriri cari s'au perindat în Dobrogea, numiți iar nu chemați, nu ar fi avut nume în terminațiuni străine limbei noastre, am fi fost ușor porniți să credem că sunt demni urmași ai străbunilor, patricieni ai Romei, obligați să îngrijească de clienții familiei.

Legiuitorul în art. 48, atunci când în discuțiuni parlamentare, din cauză de necunoștință a împrejurărilor, asemuindu-se Dobrogea Algerului, se aluneca până a se zice

1) Art. 48. „Numărul consilierilor comunali în comunele Tulcea și Constanța este de 9, din cari 3 se numesc *dintre notabili*, iar în celelalte comune de 7, din care 2 se numesc de prefect“.

că din prea mari libertăți electorale ¹⁾, s'ar putea crea pericole naționale, a avut tendința să contrabalanseze puterea alegătorilor prin controlul guvernului, trimițând sfetnici aleși de reprezentantul guvernului.

Oricâtă putere a dat legiuitorul reprezentantului guvernului, nu a putut decât să-i circumscrie și lui atotputernicia, poruncind să trimită în consilii ca reprezentând puterea guvernului, față de puterea guvernaților, consilieri aleși dintre „notabili“.

Când legiuitorul a zis notabil a înțeles notabil din localitate, nu a înțeles notabil din județul Dorohoi sau Mehedinți.

A trebuit să treacă anul 1888, a trebuit ca jocul constituțional să treacă puterea celuilalt partid de guvernământ, care, fie din cauză de seceță de oameni, fie din împrejurări datorite unei sollicitudini mai puțin încordate, nu a mai făcut aceeași selecțiune între cei chemați să continue opera de făurirea Dobrogei de patria mamă cu lanțuri „aere perennius“.

Lipsa de selecțiune în slujba de frunte a produs această interpretare a art. 48 din legea de organizare a Dobrogei și primăriile comunelor rurale s'au incredințat unor oameni „vântură țara“, nu notabil în Comună, nici măcar locuitor din Comună.

Legea a fost înfrântă fără scrupul, pentru a se face loc protegiaților tuturor puternicilor zilei, oameni cu neputință de a li se face rost în țară, din cauza trecutului lor sau a neaptitudinii de slujbă, vrednici pentru Dobrogea, unde lipsește controlul poruncit de Constituțiune și unde locuitorul este îndelung răbdător.

Odată înfrântă legea, înfrângerea aceasta a garnisit cortegiul mare al fără de legilor, în frunte cu abuzul de putere și cu rufetul, căci care ar fi putut fi icoana primarului unei Comune rurale, de care, nu-l leagă nimic, slujbă pentru care nu are aptitudini (fost negustor, falit nereabilitat) în mintea căruia nu se coace decât gândul de a găsi mijlocul

1) G. Mârzescu: Nu pot da Atenienilor legi mai înțelepte de cât le pot înțelege ei.

să strângă cât mai în grabă bani albi, știind că cea mai mică schimbare îi seacă isvoarele ?

Care-i tâlcul, ca un avocat, nu e vorba de acei de contrabandă, (s. g. d. g.) nici măcar legalmente produs al fabricii din Târgoviște, să lepede roba pentru a primi slujba de primar al Sulinei, numit consilier ca notabil al localității, deși Brăila îi este obârșia și la Sulina nici clienți nu a putut pescui ?

Efectul să îl găsim în cartea de judecată a judeului Ocolului Sulina, în care vedem pe primar apărând pe inculpat dat judecăței că a contravenit regulamentelor comunale.

Ce rușine mai mare ni s'a putut rezerva decât faptul că s'a găsit un prefect să nu se scârbească și să trimită primar la Morughiol pe antreprenorul companiei barometrice din Sulina ?

«Notabilul» reprezintă interesele guvernului, căci prefectul Hagi Anton a ales „floarea notabililor“, ca să împlinească cu prisos proorocia regretatului Pantazzi Ghica.

Mă întreb, căci socotesc eu că nici prieteșugul, nici îndatorirea nici vre-un alt sentiment cavaleresc nu a putut îndruma pe reprezentantul guvernului să aleagă notabil dintre notabili și să îl trimită să reprezinte interesele guvernului la Morughiol, pe cel îndeletnicit cu un meșteșug nu tocmai aducător de miresme parfumate; mă întreb de unde a pornit dragostea către el și care-i pricina care a zămislit primariatul celui dela compania barometrică ?

Nu cred ce se svonește, tot mai nădăjduesc ori cât au decăzut moralicește cei din preajma celui de sus în pașălăcul Tulcei, că a mai rămas un sentiment de pudoare pentru a nu precupeți până și slujbele create de legiuitorul organizării Dobrogei, tocmai în scopul de a feri prăbușirea sentimentelor de dragoste către patria mamă, îngrădind puterea guvernaților, considerându-i necopți pentru puterile ce le hărăzește Constituția noastră.

Ar fi trist, dacă s'ar cântări, dacă s'ar cumpăra cu bani drepturile rezervate de legiuitor puterii executive, tocmai în vederea unei consolidări a statului românesc la Gurile Du-

nărei, tocmai în vederea de a dovedi Europei că Românul este demn de misiunea ce i s'a încredințat la gurile Istrului.

Svonul însă persistă că se preocupesc aceste slujbe, că ele se dau pe bani și prin firesc efect fără alegere, așa că tot firește tronează cu puteri discreționare în Dobrogea fie primari, a căror indeletnicire este bătaia, rusfetul, abuzul de putere, pildă Dosarele Tribunalului pline de reclamațiile norodului exasperat!); fie netrebnici agramatoși, învechiți în fapte rele, pildă procesul aflat în Dos. Trib. Tulcea No. 2367/905, monument de prostie omenească, pildă vie de răutate de suflet.

Proces verbal ²⁾

Anul 1905 luna August în 5 zile Noi, Ion Albu, primarul comunei Somova, plasa și județul Tulcea, oficer de poliție judiciară și auxiliar al parchetului, astăzi pe când am venit în cancelaria primăriei și începusem a lucra mi-a comunicat d. secretar Ilie Athanasoia că a spus Costea Popa ajutorul de primar al acestei comune că l'am injurat de mamă pe d. secretar și am spus că am să'l dau afară pentru că e grandoman, am spus d-lui că nu e adevărat și aceasta a făcut-o Costea Popa numai ca să vâre ură între noi, d. secretar a chemat pe Costea Popa în primărie ca să-l întrebe din nou asupra celor spuse și el a venit din percepție unde era, a trecut în birou, s'a așezat pe scaun și fără remușcare a început să spue că eu i-am spus că mi-a spus d. secretar că l'a văzut aducând un car de lemne din plantație, a spus că nu numai pe d. secretar l'a injurat ci și pe el și că au spus că-l bag în pușcărie dacă l'ași prinde cu lemne din plantație și alte bâsaconii a început să înșire el în cancelarie ; în adevăr după ce nu l'am mai putut suferi când vorbea atâtea neadevăruri eu am spus că dacă l'ași prinde în plantație l'aș da

1) Dosarele Trib. Tulcea No. 1471, 1512, 1784, 1974, 2023, 2121, 2818, 2976, 4365 din 1905, 774, 1529, 1688, 2685, 3930 din 1906. Citez numai reclamațiile săteanului dobrogean, român de obârșie. Mult sub adevăr a fost explozia de indignare a d-lui V. Lăscar în discursul său asupra Mesagiului Tronului în 1905.

2) Am păstrat ortografia, punctuația și stilul.

judecăței, atunci Costea Popa mi-a spus că nu sunt vrednic să-l controlez pe el dacă aduce sau nu lemne din plantații, și nici nu am dreptu a'l controla decât numai pădurarul și să poftesc a'l cōntrola că atunci..... aci s'a oprit a pronunța cuvântul și a lăsat cuvântul nepronunțat și a continuat că nici chiar șeful Ocolului silvic nu-l controlează când 'l vede aducând lemne; aceasta ne aduce mare piedică în păzirea plantației căci numitul dacă vorbește așa în cancelarie apoi în public între conlocuitorii lui vorbește mai multe, mi-a spus mai multe cuvinte ultrajatoare spunând și aceasta că nu am fost vrednic a scoate o căruță pentru d. Comanescu, consilier județian, dacă nu era el, este adevărat că orice ordine dau în comună, el se duce și spune să nu le îndeplinească locuitorii; faptul comis de Costea Popa este fapt de ultragiu și am procedat la cercetarea cazului.

(ss) **Ion Albu.**

Asistenți } **N. Frumosu**
 } **Ilie Serain**

Și în temeiul acestui proces-verbal Trib. a dat sentință achitătoare No. 665 din 20 Martie 1906.

Și în temeiul unor atari acte, se poartă țărani pe drumuri, martori și inculpați, căci a născut proces care s'a judecat în ziua de 20 Martie 1906.

Dacă unicul caz ar fi, dacă aceste pilde ar fi numai cazuri izolate și nu ar fi obișnuință, iar excepția cinstea și munca celor trimeși în capul comunelor rurale, ar fi puțin de zis.

Durere însă, cazurile nu sunt izolate, regula generală a celor trimeși pe pricopseală, se întinde ca pecingenea și nu cu astfel de factori, nu din atari elemente, adunătura din toată țara, certați cu justiția, pricepuți în plecăciuni și temenele se vor împlini visurile atâtor creere luminate, cari văd în stăpânirea Dobrogei, o condițiune de preamărire a patriei românești.

O primenéală grabnică se impune.

Se poruncește o repede desinfectare, căci cangrena a început a se da la iveală.

Va bine merita dela țară omul de seamă, care numit prefect în Dobrogea, nu va pregeta să se folosească de păcură și de mătură pentru a curăți, începând dela aceia cari din Dobrogea, potrivit jocului politicei, văd sistemul de îmbogățire al lor și al clienților lor, până la aceia cari vinovați în țară, sunt trimiși drept pedeapsă în Dobrogea.

Dacă nu ar trebui să plângem, ne-ar pódidi, risul când vedem gazete (*Cronica*) cu notițe cu cuprinsul următor:

„D-l silvicultor cl. II Radu Giuvelca, șeful ocol. Slobozia, numit ca pedeapsă la ocolul Ostrov (Constanța).

„D-l silvicultor cl. II, Th. Cioroianu, șeful ocol. Țugurești „a fost mutat ca „pedeapsă“ la ocolul Cerna (Tulcea)“.

Știm că sunt politicieni cari au privire scurtă să vadă în noua provincie o Siberie românească.

Să avem cel puțin púdoarea să ascundem rușinea—că în Dobrogea trimetem nu ce avem mai de valoare, ci ce este mai netrebnic.

Va bine-merită dela țară acel om de seamă, care va sfârși în Dobrogea cu domnia celor cari și-au făcut din gudurare o meserie, din temenele o scară de înălțare, din incovoierea șirei spinării un izvor de venituri necurate, care va ști să trimită la măsurătoarea șoselelor pe picherii agramatoși și negrii la suflet, cocoțați în demnități nepotrivite nici creșterei, nici pregătirii lor intelectuale, care va ști pune la carantină ceata lor, constituiți în societate de ajutor reciproc pentru specularea nevoilor și aspirațiunilor Dobrogei, care fără preget, folosindu-se de atotputernicia, pe care a dat-o legea de organizare a Dobrogei, va curăți grajdurile lui Augias, strângând în preajma lui elemente de valoare, însetați de muncă, împinși însă în urmă de șivoiul celor neobrazăți, dar pricepuți în meșteșugul temenelei rusfetului și ploconului.

Este timpul să se sfârșască era de pricopseală în Dobrogea.

Se simte nevoia unei premeneli de oameni, se impune un curent de muncă rodnică și desinteresată.

Am zis în treacăt în rândurile de mai sus că trebuie să constat un merit partidului liberal: meritul de a fi trimis în Dobrogea în genere perfecți oameni de seamă, oameni plini

de dorul muncii, zeloși să îndeplinească cu prisos menirea încredințată nouă în Dobrogea, zeloși să îndrumeze pe cale sănătoasă opera de civilizare preconizată de Majestatea Sa în manifestul adresat norodului Dobrogean.

Pe toate terenurile de activitate munca lor era grea. Se crea din nou. Era începutul operei.

Lanțul stăpânirii noastre s'a rupt de veacuri, odată cu creșterea puterii Islamismului.

Deși stăpânirea etnică am păstrat-o ¹⁾, în trecut lănceziala însă creștea pe zi ce merge, piroteala născută din oprirea unui popor stăpânitor, străin nouă și ca limbă și ca neam și ca religie, lipsit de simțul de cultură, ca să permită cel puțin, dacă nu să ajute, progresul pe calea învățământului ce, se mărea.

Norodul a păstrat neatinsă limba și credința; conștiința națională dormita, trezindu-se însă ori de câte ori dușmani ai stăpânirii neamului asupra acestei provincii, și erau mulți din vremuri încă, încercau să săvârșească vre-o atingere împotriva ei ²⁾.

Să cutez să afirm faptul, că încercările de muncă în vederile misiunii noastre în Dobrogea: făurirea ei pe vecie de patria mamă, infiltrarea în sufletul populațiilor eteroglate idea că toți sunt și rămân fii unei și aceleiași patrii, hrănind unul și același ideal național, a fost și este privit cu ochi dușmănoși, cu căutătura încruntată a omului gata de atac, pus la cale limbi de șarpe, în prtriva stăpânirii românești.

Nu de eri, nu de alaltăeri, din vremuri, alt neam străin nouă, dușman aspirațiilor noastre, și-a vădit tendința de

1) Recunoscută de altfel în plin congres la Berlin de contele Suvaloff în discursul său din ședința dela 1 Iulie 1878 și în moțiunea delegaților ruși depusă în aceeași ședință: (Protocol No. 10). „Având în vedere elementele românești, împuterniciții ruși (Gorciacoff, Șuvaloff, D'Ouvril) consimt să prelungească frontiera României în susul Dunărei dela Rassoava spre Silistra».

2) Vezi „Dobrogea din toate punctele de vedere“: Activitatea arhierilor greci. Incercările arhierilor bulgari. Consulii ruși în Dobrogea.

a pune stăpânire asupra acestui colț de țară, punte de trecere între două neamuri cu grai incuscrit.

Jinduiau din vremuri Dobrogea, Cămară bogată, cale largă și bătută ¹⁾ între Orientul visător, plin de fast și Apusul rigid, gârbovit de muncă rodnică.

Muncă de titan se ridica aspră în fața prefectilor, în fața reprezentanților guvernului trimiși în Dobrogea să implinească menirea Românismlui.

Dar dacă niciodată nu a încetat străinul să arunce asupra Gurilor Istrului ochiul său jânduitor, apoi și Românul dobrogean în graiul său înflorit, în cărtecele sale populare — reflexul gândurilor și dorințelor sale — nu și-a uitat obârșia și le a netezit calea, conștient de datoria lui.

În orice caz titanică, aridă, a fost munca hărăzită celor întâi prefecti în Dobrogea, muncă grea a fost în noua provincie, din cauza neamurilor eterogote, din cauza necesității de a alina aceleași sentimente, aceleași idealuri pe tulpini străine. Rezultatele trebuiesc cotate în raport cu puterea lor de muncă, cu dorul lor de țară, cu gradul de conștiență a misiunii noastre în Dobrogea, cu puterea lor intelectuală.

Și tocmai din acest punct de vedere este regretabilă lipsa de selecțiune din timpul din urmă.

* * *

Progresul economic al unei țări este în raport direct cu înlesnirea căilor de comunicațiune.

1) Babă bătrână	Din caer trăgând
C'un caer de lână	Din fus răsucind
Cu fusul de sârmă	Din gură grăind
„Dunăre, Dunăre, drum fără pulbere	
„Cale curgătoare, apă 'nșelătoare“.	
„Ficiorașul meu	
„Puișor de smeu	
„Ficioraș cu sêrg	
„Basmarghiol de terg	
„Tu mi l'ai mâncat! *).	

Din Folklorul Dobrogei. Cântec popular auzit în Comuna Niculițel locuită de „Decieni“, așa și botezau bătrânii obârșia lor. (Vezi „Dobrogea privită din toate punctele de vedere“).

Până la anul 1879 Dobrogea era absolut lipsită de șosele, căci nu trebuie să socotim ca muncă în această ordine de idei șoseaua Tulcea-Isaccea (36 kil.) Atâta am avut moștenire.

În căderea și în grija primilor prefecti a fost negreșit tendința de a lega județele Dobrogei între ele și cu țara cu drumuri practicabile, cu șosele menite să înlesniască traficul produselor lor în anotimpurile toamnei și iernii.

Grea a fost munca lor, căci nu în bani se lucrau drumurile, și cu greu se impunea norodului neobicinuit darea prestațiilor.

Dacă grea a fost munca celor întâi prefecti, apoi rodnică a fost sfortarea lor, căci stabilind un raport asupra acestei munci, în termenele de guvernământ date partidelor noastre politice dela 1879 până la 1905 cât privește județul Tulcea, pot aduce laude prefectilor liberali, mai cu osebire prefectului Paul Stătescu.

Mi-a fost cu neputință a prinde date lămurite din județul vecin, deși le am cerșit tuturor celor în măsură de a mi pune la dispoziție cifrele:

Privitor la județul Constanța abia darea de seamă a prefectului Scarlat C. Vărnăv, mi-a înlesnit munca, fără ca oglindă vie să pot avea asupra activității prefectilor liberali sau conservatori pe acest teren.

În orice caz, ne spune d. Scarlat C. Vărnăv, până în anul 1895 s'a lucrat prea puțin la șoselele din județul Constanța. Numai dela acea epocă începe adevărata perioadă de muncă în acea direcțiune. Cu toate acestea rezultatele ce le putem consemna aici sunt satisfăcătoare, mai întâi fiindcă s'a putut construi în acest interval o rețea de 304 kilometri și 264 metri de șosele rurale și comunale, complet terminate și 42 kilometri 455 metri șosele ale căror terasamente sunt gata, rămâind a se impetru în campania de lucru a anului 1903¹⁾.

Avem așa dar în județul Constanța șosele lucrute în răstimp de 23 de ani 306 kilometri și 719 m. cu 159 poduri¹⁾ și 18 cantoane.

1) Scarlat C. Vărnăv : 47 poduri de lemn, 80 poduri de piatră și 32 poduri mixte, 12 cantoane simple, șase duble.

Dacă pentru d-l Várnav rezultatele sunt satisfăcătoare, apoi munca desfășurată în județul Tulcea a dat rezultate admirabile.

Aici am putut face studiul comparativ, așa cum l'am plănit, având puțința a se scoate în relief puterea și dorul de muncă a oamenilor trimiși în fruntea județului în osebite epoce de guvernământ, liberal sau conservator.

În anii 1882—1888 s'au complectat o rețea de 130 kilometri cu 74 poduri.

Din anul 1888—95 s'au lucrat 124 kil. cu 6 kil. terasament cu 15 poduri și 14 cantoane.

Aproape în același restimp s'au complectat un număr egal de kilometri, deși dela 1882 până la 1886 (4 ani) guvernul nu a avut la dispoziție decât trei zile de prestație, zile înmulțite la cinci odată cu legea din 13 Iunie 1886.

Așa dar până la 1895 județul Tulcea a ajuns aproape județul Constanța în munca lui până la 1903, și să dăm Cesarului ce este al Cesarului, în mai mic restimp de ani 82—88, 88—95, șapte ani, guvernul liberal a lucrat cu trei zile de prestații atât cât s'a lucrat în mai lungă perioadă de guvernământ conservator cu cinci zile de prestații.

Dela 1895—1899 avem acest maxim de muncă:

Sosele date în circulațiune 26 k. 825 m. astfel că în anul 1899 Tulcea are date în circulație, ca sosele județene 280 kil. 825 m.

Dela 1899—901 s'au lucrat 16 k. 725 m. date în circulație cu 7 k. terasamente. Dela 1902—904 avem 35 kil. 405 m. cu opt kil. terasamente. Dela 904—906 s'au lucrat 4 kil. 790 sospeluite 6 k. terasamente.

Recapitulând avem în restimpul de guvernământ liberal (12 ani de lucru pe sosele) 192 kil. lucrări efectuate cu 115 poduri și podețe și cu 22 cantoane față cu 134 kil. sosele lucrate în restimp de guvernământ conservator (11 ani) ¹⁾ cu 100 podețe și 15 cantoane.

1) Liberalii au avut 12 ani din cari patru cu trei zile de prestații (1882-1886) și opt cu cinci zile; Conservatorii 11 ani cu cinci zile de prestații.

Dacă acesta este tabloul comparativ al activității pe terenul economic, atât cât numai a guvernului se cuvine lauda, căci numai a lui este munca, apoi pe celelalte terenuri cultural și moral, tabloul este și mai sugestiv.

Nu sunt înjugat nici unei politici de partid, deci nu pot fi bănuțit de părtinire.

Cifra apoi, ori cât ai căuta să o îmbrobodești, în ironia ei îți dă icoana vie a rezultatului.

Pe acest teren mai arid încă de cât pe terenul economic, lupta a fost mai oțărătă.

Las o parte pentru moment construirea locașurilor menite să mai mărească pe Domnul, să sădească moralitatea, să ridice moralul drept credincioșilor, căci ele s'au ridicat din evlavia enoriașilor, alături cu sprijinul autorităților.

Trebue să ne îngăduim energia ce a trebuit să desfășoare cei chemați în lupta pentru a cuceri idealul neamului, ca să hotărască eteroglole populației să și dea obolul cu drag și cu grabă, ca să se ridice temple demne, de pe amvonul cărora să se propovăduiască tuturor neamurilor pe care le-am găsit aici, dragostea nețărnută către tron și către țară.

„Prin școală amestecăm cu ei bucuriile și durerile noastre, învățăm să ne contopim inimele la caldura acelorasi sentimente și aspirațiuni, purtând facla civilizațiunii pentru toate celelalte neamuri straine, sălășluite aici, chiar și pentru neamul acela care ne-a ținut copiii alălea veacuri sub tiranica lor stăpânire¹⁾).

Inviorătoare cuvinte, pline de dragoste către țară, pline de avânt patriotic, doveditoare ale firei unui om, pentru care munca rodnică ti-a fost și este ținta vieții.

Înălțătoare de neam, pildă vie a puterii de muncă românească în ochii acelor popoare, cari au cutezat cu folos să ne încredințeze nouă destinele Dobrogei și îndrumarea ei pe calea civilizațiunii, a fost munca acelor oameni de seamă cari au tras brazde adânci de civilizație pe ogorul înțelenit al Dobrogei, îngenunchiat de fanatismul unui neam recalctrant învățămăntului.

Luca Ionescu.—Dare de seamă asupra județului Tulcea, pag. 239.

Și aici, pe acest teren, munca oamenilor de seamă trimiși dela 1880—1888 întrece cu mult munca acelor veniți pe urmă, în folos de a fi găsit drum bătătorit, inimi încălzite la razele binefăcătoare ale învățaturii.

JUDEȚUL CONSTANȚA

A. Localuri de școală.

In anii 1881—1888 s'au clădit	44	localuri
„ „ 1888—1895 „ „	8	„
„ „ 1895—1900 „ „	19	„
„ „ 1900—1901 „ „	3	„
„ „ 1901—1904 „ „	35	„

In total, în periodul de guvernământ al partidului liberal s'au clădit 98 localuri de școală în restimp de 13 ani, iar periodul de guvernământ conservator 11 localuri în restimp de 9 ani de guvernământ.

B. Localuri de Biserici.

Biserici existente înainte de 1878 erau în număr de 18 :
Clădite din anul 1881—1888 în număr de 24.

Dela 1888—1895 în număr de	8
„ 1895—1899 „ „	6
„ 1899—1900 „ „	4
„ 1901—1904 „ „	6

JUDEȚUL TULCEA

A. Localuri de școală.

Dela 1880—1888 s'au clădit	43
„ 1888—1895 „ „	6
„ 1895—1899 „ „	15
„ 1899—1901 „ „	2
„ 1901—1905 „ „	6

B. Localuri de biserică

Clădite înainte de 1879 avem 24 biserici.

Dela 1879—1888 s'au clădit 15 biserici				
"	1888—1895	"	"	11
"	1895—1900	"	"	15
"	1900—1902	"	"	5
	1902—1904	"	"	7
"	1905—1906	"	"	2

În totalul perioadului de guvernământ al partidului liberal s'au clădit 64 localuri de școală în restimp de 13 ani, iar în periodul de guvernământ conservator s'au clădit 8 școli în restimp de 11 ani.

Să nu se spună că nevoia nu s'a simțit în restimpuri.

În Tulcea sunt 102 localuri improprie, ținute cu chirie, în Constanța 121 ; în stare mizerabilă în ambele județe.

Nu pui la îndoială sentimentele românești ale nimăru, cred din contră că îndată ce este vorba de muncă pentru buna stare a neamului, toți avem aceeași tragere de inimă ; românismul pentru mine nu se monopolizează de un partid sau de altul ; se poate însă ca un partid sau altul să aibă elemente la îndemână a căror mentalitate să fie mai dezvoltată, a căror dor de muncă mai aprig, așa ca selecțiunea pentru demnitatea de prefect în Dobrogea, cu drepturile atât de largi acordate de lege, cu datoriile atât de nețărnutite poruncite de menirea neamului, să se facă mai ușor într'un partid sau într'altul.

Selecțiunea s'a făcut în partidul liberal și în deoște oameni de seamă a trimis în Dobrogea acest partid în slujba de prefect în Dobrogea. De aci deosebirea în muncă rodnică și prin firesc efect deosebirea în rezultatele văzute, isvorâte din munca lor.

Cifra, în elocința ei, dovedește că atât pe terenul economic cât și pe terenul cultural și moral sollicitudinea și energia se cuvine ca rezultate reprezentanților guvernului liberal, aceasta fără ură, fără părtinire, în dor de emulare pentru viitor.

O vină este a tuturor prefectilor cari s'au perindat în Dobrogea. Toți au recunoscut și au simțit că este nevoie mare să se facă o grabnică și foarte serioasă cercetare asupra regimului proprietății private și a administrațiunii Domeniilor Statului.

Toți, însă, fără excepțiune, au fugit în cerc; dacă au atins această dureroasă bubă, cu un curaj civic, întemeiat pe statul de serviciu și de merite reale, nici acești oameni nu găsesc curajul să taie în carne vie, să cauterizeze cangrena, ci se feresc „să mai scormoniască trecutul, pentru că nu avem interes să stabilim vre-o responsabilitate, care de altfel n'ar avea nici măcar meritul unei îndreptări.” (Luca Ionescu în darea de seamă).

Din contră, socotesc eu că trebuiesc stabilite responsabilitățile, trebuie scormonit trecutul, căci este nevoie de remediere, de oarece pe stăpânirea gliei pământului se razimă stăpânirea politică.

Relele, și rele mari sunt, au purces odată cu zămislirea legii pentru regularea proprietății imobiliare în Dobrogea, s'au concretizat în 1886, 1888 și 1894, cu prilejul parcelării pământurilor, au crescut din pricina desordinei din administrația Domeniilor, din faptul lipsei de control asupra activității agenților domeniali.

Crâncen resboi se vede că a dus fostul prefect al Constanței, Scarlat Vârnav, cu agenții domeniali, resboi merit să sfarme atotputernicia lor, să facă lumină în gospodăria lor întunecată, să nimicească adevărul cuprins în zeflemeaua D-lui P. P. Carp, că dacă leafa agenților domeniali este mică, pădurea-i mare.

Socotind suprafața cunoscută a județului Constanța față cu suprafețele terenurilor cumulate, D-l Scarlat Vârnav ajunge la ciudata concluzie că lipsesc 30.619 hectare și 0.302 m. p. ¹⁾ s'au rătăcit o valoare reală reprezentând 2.800.000.

În județul Tulcea terenurile parcelate locuitorilor fie cu

1) Scarlat Vârnav, pag. 200 „Darea de seamă asupra județului Constanța”.

tapii, fie vândute în loturi mici sau mari se cotează la cifra de 206.780 ha 2339 m. p.

Din datele culese însă de prefectul Luca Ionescu reese că locuitorilor s'au dat numai 184.435 ha—o diferență deci de 22.345 ha, socotite a 100 lei ha face cifra rotundă 2.345.500 lei, de care Administrația Domeniilor nu 'și dă seama, nici de capital, nici de venituri.

Așa fiind în total găsim o zăpăceală de 5.033.500 de lei, capital, bun al statului, care trebuie urmărit cu orice preț, cu orice sacrificiu „scormonindu-se chiar trecutul” pentru că pe regularea proprietății imobiliare în Dobrogea este pusă temelia prosperității materiale a noii provincii și de ca se leagă imediat și, absolut stăpânirea politică a ei.

Dacă s'au făptuit erori, este timpul să se cunoască, ori câte sacrificii s'ar face, pentru a se îndrepta aceste erori.

Dacă erori sunt, să se verifice, căci nu se pot strecură erori în operațiunea regulării proprietății imobiliare în Dobrogea, unde este principiul că pământul este proprietatea statului — moștenind pe Sultan — iar excepția este proprietatea particulară.

Dacă nu s'erori, să nu ne fie teamă să scormonim trecutul, să găsim obârșia faptului, să stabilim unde și cum s'au rătăcit 5.033.000 de lei. Este drastic d. Vărnăv în aprecierile lui :

„Se înțelege ușor că față cu așa nereguli, față cu lipsa de supraveghere a comisiunilor de parcelare și a serviciului domenal din Dobrogea, pe de o parte statul a fost și este păgubit, pe de altă parte s'a creat și locuitorilor o situațiune foarte precară; așa că, pe lângă rezultatele favorabile din punctul de vedere fiscal, cari vor rezulta pentru Stat din o lîmpezire generală a situațiunei proprietății sale în provincia transdanubiană, se vor putea regula în mod definitiv și actele de proprietate ale particularilor; nu vom mai asista în fiecare an la acel spectacol inadmisibil al depozedărilor cu duiumul, pronunțate fără nici o socoteală de agenții domeniiali locali și aprobate apoi fără examen de ministerul de Domenii, nu se vor mai produce sutele de reclamații și

procesele fără sfârșit, care, pe lângă trăgăniurile nesuferite, îndurate de locuitori, au ca consecință o vecinică nesiguranță și o depreciere nejustificată a proprietății din Dobrogea“.

Oglindă credincioasă a aceleiași situații în județul Tulcea, cu diferența că la Tulcea din lipsa proprietății mari, în mâna oamenilor de seamă din țară, controlul este și mai ineficace, escesul de zel al agenților domeniiali și mai nețărnut, abuzul lor de putere și mai vădit.

S'au deposedat copii, pentru că a murit tatăl; s'au violat contracte autentice de arendare, s'a înfrânt legea civilă; zămisind în mintea norodului obișnuit că legile noastre sunt o ficțiune și că pădurarul plătit cu 20 de lei lunar este în putere să facă și să desfacă.

Știm nu din vremuri vechi, de acum de curând; în 1883, eram subprefect de județ, când negustori cuprinși din țară mă rugau să le recomand proprietari din Isaccea, care să le pună la dispoziție miere de fagure și ceară albă de Isaccea.

Mi s'a spus atunci că înainte de 1877, Seraiului din Constantinopol se trimetea obligatoriu anual din Isaccea atâtea kilograme de miere fagure.

Azi industria a decăzut, ca să nu zic a dispărut. Stupii și stupăritul devin din ce în ce mai rari.

Din 26.395 stupi aflaători în județul Tulcea la 1882, am ajuns în 1887 la 14.197 stupi, la 5.983 în 1900, la 5.659 în 1903, la 4.497 în anul 1904—o scădere de 1.162, timp de un an de zile.

Pricina ?

Pe când d. Ion Calenderu, destoinicul și neobositul administrator al Domeniilor Coroanei atrage într'o circulară a sa către agenții săi domeniiali atențiunea lor asupra apiculturii îndemnându-i să o sprijine, să o înlesnească, „*aveți impu- ternicirea de a vă adresa administrațiunei voastre de a veni în ajutor chiar cu bani locuitorilor harnici*“... în Tulcea agenții domeniiali dujmănesc cu vioiciune această industrie, o săcâe, o impune la taxe nechibzuite.

„Locuitorii comunei Măcin, din județul Tulcea s'au plâns ministerului de Domenii că șeful ocolului silvic respectiv

„a intervenit pe lângă administrația financiară să se perceapă: „impozit pentru cultura albinelor, aceasta pe motiv că „albinele pasc în pădurea Statului“. Epoca No. 40 din 12 februarie 1906.

Răsul m'ar fi pufnit, cum răsul va podidi pe acei ce mă vor citi, căci demnă este concepțiunea șefului de ocol—negreșit trimes și el drept pedeapsă la Măcin—să se perceapă dări pentru *pășunatul* albinelor în pădurile statului.

Nu rād, pentru că faptul pentru mine, nu este nou, nici de rās. Există în arhivele prefecturei rapoarte în contra unor astfel de măsuri peste câmpi, cum există răspunsul Ministerului Domeniilor că „nu se urmăresc albinele pentru *pășunat*“ dar „se ia *chirie* pentru locul pe care 'l ocupă stupii în pădurile statului“.

Pe acest drum industria apiculturii descrește și din numele mierei de fagure din Isaccea și din ceara fină dobrogeană a rămas numai faima trecutului, mulțumită chibzuinței șefilor de ocoale, grație solitudinii departamentului domeniial, pentrucă nu pot boteza decât chibzuință taxa de „*pășunat*“ a albinelor, nu pot numi decât pārintească grija „*chiria*“ impusă terenurilor pe cari se așează stupii de către Ministerul domeniilor.

Nu înțeleg însă opreala oilor, a cailor, a vitelor cornute în păduri mai mari de zece ani, păduri în care iarba se petrece zadarnic uscându-se în toiul căldurilor, perdută și pentru stat, ca venit, în timpul până se ridică recoltele, perdută pentru locuitor, atât cât este strāns să ferească câmpul semānat, perdută pentru ușurarea ramurei de bogăție: creșterea vitelor.

Nu mă pricep în judecata sintetică a șefilor de ocoale, chemați să păzească averea statului. Socotesc însă că sunt chemați să gospodorească în mod rațional această avere, ca tot producând venit proprietarului, să nu pregete să tindă mai mult la bogăția supușilor, decât la încărcarea lăzilor statului. În Dobrogea, statul proprietar mare și deținător al puterilor publice cuvine să ia măsuri ca nu cum-va să dispară creșterea

vitelor, luată și ca ramură de bogăție și ca corolar imediat, ajutor neprețuit al unei culturi agricole cu chibzuială.

Sunt pricini: îngustarea terenurilor de pășune. Din statistica d-lui Colescu am putea trage concluzia că argumentul lipsei de pășune nu e tocmai puternic, căci în România de dincolo de Dunăre pășunează în total general 10 milioane capete de vite mari și mici pe o întindere de 1.500.000 ha teren, în Dobrogea avem la pășune un milion de capete de vite pe 200.000 ha teren de pășune, proporția ar fi deci în țară dela 10 la 1.05 în Dobrogea dela 1 la 0.250.

Un cap de vită (unitate bovină) dispune în Dobrogea de 0.73 ha teren de pășune în raport cu 0.50 de care dispune un cap de vită pe șesurile Prutului, 0.79 ha în Carpații Moldovei, 0,46 ha în Carpații Munteniei și 0,34 pe șesurile Dunărei.

A crescut populația agricolă, s'au limpezit drepturile de proprietate asupra terenurilor agricole. Cea d'întâi pricină însă,—pricina pricinelor—este lipsa de vigilență a statului, este lipsa de control a marelui proprietar, lipsa de control asupra modului de exploatare chibzuită a proprietăților sale, lipsa de control asupra prepușilor săi.

: Agricultura, fără ajutorul eficace al vitelor de soi, este o muncă nerodnică, nesăbuită, căci arătura fără vite puternice, hrănite, de soi, în loc de rost, aduce istoveală.

: Statul,—proprietarul cel mare în Dobrogea, epitrop creea prin dispoziții ale legii pentru regularea proprietății imobiliare, îndemnat de legi economice trebuia să vegheze:

Imașurile, poenile, poalele pădurilor, trebuiau păstrate, aceasta ca control al unei munci agricole raționale,

Gard de îngrădire trebuia să se pună tribulațiilor agenților domeniali, de multe soiuri. Prepușii trebuiau controlați Nu eu o spun.

·Prefecți s'au perindat, cari în acte oficiale, cu mânuși negreșit, nu au pregetat să spună că „*râu s'a făcut oprindu-se pășunatul prin păduri, s'au luat dispozițiuni vexatorii și asupritoare pentru pășunat pe terenurile Statului*”.

Nu lipsește decât să se spună asupritoare pășunatului, folositoare cui?

Cunoaştem resboiul crâncen dus de unii prefecţi în contra sistemului administraţiunei domeniilor.

Dacă am priceput reticenţele în acte oficiale date publicităţii, apoi nu am înţeles şi nu am putut înţelege indolenţa unor reprezentanţi ai guvernului, înzestraţi cu atâtea puteri discreţionare, faţă cu arbitriul ce domneşte în administraţia Domeniilor.

Incetarea ori căror năpăstuii se impune, atât în interesul d'a se vedea că domnia legilor nu este un cuvânt deşert, cât şi în nevoia mai cu osebite de a se da avânt real progresului economic al Dobrogei.

Cu durere pot afirma că în Comuna Niculiţel, un delict silvic şi-a vândut caprelé toate (112 la număr) şi încă a mai ramas dator Statului pentru acoperirea amendei şi despăgubirilor civile. Nu odată se perindează înaintea instanţelor judecătoreşti delincenţi cari se plâng şi cer să dovedească că delictul lor a zămislit numai din faptul că nu au arat şi semănat pământul agenţilor domeniiali, că nu i-au ajutat la cerere cu bani, că nu le-a dat mielul cel gras, că au lucrat atâtea zile în ogorul agentului X. care i-a învoit în schimb să ia atâtea lemne din pădurea statului, iar procesul verbal de delict silvic s'a dresat de agentul J..... şi dovada învoelii nu se poate administra, căci uşor îi este agentului să arunce cuvântul „*am prins pe delincenţi în flagrant delict*“ şi legea nu permite proba cu martori.

În adevăr, pământul s'a strămtorat, păşunea s'a împuţinat în urma activităţii rece a fierului plugului, în urma impulsului înfrigorat al muncii agricole intense.

Dobrogea s'a împopulat şi tinde a se împopula, dispare legenda că pământul ei ar fi sărac şi isovoarele ei de bogăţie seci¹⁾; se vedeşte din ce în ce că stăpânirea Dobrogei se impune să o păstrăm legată de noi şi politiceşte şi economeşte şi prin firesc efect zămisleşte porunca nemijlocită că isovoarele de bogăţie ale Dobrogei trebuesc luate sub îngrijirea şi scutul marelui proprietar, — creat de legea regulării proprietăţii în Dobrogea — Statul.

1) În mâna copiilor se pun manuale de geografie cuprinzând aceasta.

O ramură însemnată de bogăție în Dobrogea — creșterea vitelor — scade din an în an.

Dacă nu tocmai strămtorarea locurilor de pășune ar fi pricina descreșterii animalelor domestice, apoi ciudată este elocuența cifrelor după spiritul de guvernare, după indivizii cărora li s'au încredințat destinele populației rurale. Numărul oilor în județul Tulcea dela 1884 la 1888 crește dela 203.411 la 273.416, în Constanța dela 499.191 la 553.657 scăzând în Tulcea în anii următori până la 1890 la cifra de 187.451 ca să se urce la 1897 la 256.773 sa să scadă în 1900 la 214.090.

În Constanța numărul lor scade dela 1888 la 1890.

S'a propus de către prefecți ¹⁾ mai cu osebite cultura sistematică a nutrețelor ca lucerna, trifoiul, sfecla furajeră și ordinul de a se opri inchiriarea poenelor statului pentru agricultură.

Paliative negreșit și cu paliative nu se regulează mersul legilor economice.

Pentru a asigura și cultura agricolă în mod rațional, pentru a îndrepta pe făgașul progresului îndeletnicirea creșterii vitelor, pe lângă paliativele propuse, socotesc eu că este singura soluție: legiferarea modului de cultură a pământului.

În acest șir de idei aflându-mă cu aceeași părere de rău-trebue să constat urgia care s'a năpustit asupra crescătorilor de vite.

Din faptul pozitiv că Dobrogea era renumită pentru creșterea oilor în timpul dominațiunii otomane, astăzi această îndeletnicire scade din ce în ce și tinde să dispară.

Condicile vice-consulilor austro ungari erau înțesate de numele economilor de vite cari scoborau vara culmile Carpaților și se revărsau asupra câmpiilor Dobrogei ²⁾ sub protecția eficace a Austro-Ungariei, imperiu căruia Sultanii au acordat multe favoruri pentru supușii săi ³⁾.

1) Luca Ionescu în raportul său anual.

2) La Turquie en 1861 pag. 186.

3) Tractatul de comerț dela Passarovic 1718 și dreptul supușilor austriaci de a stăpâni proprietăți imobiliare în 1868.

Și atunci ca și acum economii de vite erau români din tată în fiu.

Atunci, în imperiul Sultanilor sub protecția vulturului austriac lucrau și creșteau, azi sub domnia legilor țării des-cresc, în regatul României economii de vite scoboară economia oilor decade cu pași repezi.

Să facem o socoteală, să dăm oglindă vie a numărului vitelor dela ocupațiunea românească și până azi, căci numai astfel vom putea vedea cu prisos dacă nu reaua tâlcuire a legilor, cel puțin mizerabila aplicare a lor, e fireasca urmare a decăderii.

Sandjacul Tulcei, ne spune d-l Luca Ionescu, în darea sa de seamă, ar fi avut 645.000 oi înainte de război.

Producția lânii în Dobrogea, unde și pășunile sunt în abundență, s'ar putea evalua la 1.500.000 ocale (Turcia în 1861).

Dacă am pune că în mediu o oacă dă $1\frac{1}{2}$ oacă de lână, în Dobrogea am putea socoti că s'ar fi găsit în 1861, 1.000.000 capete de oi, a căror lână se exportă; socotind că în Dobrogea trebuie să se păstreze 500.000 ocale lână, numărul oilor ar fi trebuit să se urce la 1.250.000.

Toți scriitorii asupra provinciei dela gurile Istrului se întrec să laude pășunile ei, cail renumiți pentru frumuseța și iuțala lor.

Ori câtă prădăciune au făcut mai cu osebire Cerchejii în 1877, numărul vitelor din Dobrogea a fost însemnat după ce s'au liniștit lucrurile, după ce Româniile au intrat în stăpânirea noii provincii realipite patriei mame.

Studiind statistica anului 1888 față cu numărul vitelor, după zece ani în 1898, după șaptesprezece ani în 1906, ajungem la un rezultat jalnic, care trebuie să ne pună pe gânduri, care negreșit trebuie să hotărască pe guvern să ia măsuri de îndreptare.

În tabloul alăturat fotografia este atât de reală a decreșterii acestui element, de creșterea bunei stări economice a populațiunii agricole din Dobrogea este atât de lămurită încât vina este vădită, și dacă vina este a guvernelor, atunci cea numai poate purta botezul vinei, ci al păcatului.

In județul Tulcea :

Specie	1888	1900	1905
Cai, epe, armăsari . . .	36.842	37.582	43.621
Asini	636	493	471
Tauri, boi, vaci . . .	76.669	49.797	73.908
Bivoli, bivolițe . . .	1.203	1.005	1.073
Berbeci, oi . . .	390.794	214.073	228.514
Țapi, capre . . .	52.304	13.276	10.293
Porci, scroafe	24.172	28.045	25.606 ²⁾

In județul Constanța :

Specie	1888	1900	1903
Armăsari, cai, epe . . .	31.183	50.653	51.451
Asini	850	730	767
Tauri, vaci, boi . . .	132.149 ³⁾	97.510	99.747
Bivoli	—	2.429	2.269
Oi	553.957	522.937	444.933
Capre	10.578	8.038	5.353
Porci	2.770	22.674	26.241

Așa dar, în județul Tulcea numărul total al capetelor de vite a descrescut dela 1888 la 1905 dela 582.420 la 383.486 cu 200.000, cu aproape jumătate.

În județul Constanța, în același restimp de ani, constat o decreștere dela 731.187 la 630.761.

Dela 1861 (La Turquie en 1861) numărul oilor a decrescut dela 1.000.000 la 680.000 în ambele județe.

Cu o singură specie de capete de vite suntem în creștere: dela 24.172 de capete de porci avem în anul 1904 37.869; deși această creștere în raport cu mii și mii de hectare de teren bălțos, propriu creșterii porcilor, fără cheltuială, este ridiculă.

Observă ciudățenia cazului și fina ironie a cifrei:

1) Ion Nenișescu : Dare de seamă pe anul 1898.

2) În 1904 din darea de seamă a d-lui Luca Ionescu ar fi fost 37.859 din specia porcilor.

3) Datele 1888 și 1900 luate după *Colescu* „Statistica animalelor sălbatice“.

D-l Dimitrie Hagi Anton în darea de seamă constată că dela numirea d-sale ca prefect numărul vitelor este în de creștere; numai specia asinilor și catărilor a crescut cu unul și a boilor cu 102. (Darea de seamă pag. 37. Tulcea. Tipografia Sava Donceff, 1906).

Lăsând însă gluma, această stare de plâns trebuie să ne îngrijască pentru viitorul economic al provinciei dobrogenă. Trebuie luate măsuri, retezate din rădăcini pricinele isvo-rătoare a decreșterilor în această ramură de bogăție, în strânsă legătură cu agricultura.

Pricina ?

În adevăr a încetat de bușeu (piața Constantinopolului) al mieilor renumiți ai Dobrogei, lipsiți de mirosul particular cărnei de oaie din cauza pășunatului în sărătură; în adevăr s'au îngustat îmașurile, s'au împuținat locurile de pășune, crescând populația, îndesindu-se în mod vădit cultura pământului, în adevăr s'au schimbat condițiunile relative la creș-țerea vitelor.

Primordiala pricină, îmi permit să o spun, este Ministerul Domeniilor.

Pricep să nu se permită în pădurile statului pășunatul caprelor.

Terenul arabil al fiecărei comune să se împartă în patru părți, impunându-se locuitorilor să nu are rând pe rând doi ani o parte din această pătrime.

Pentru agricultură s'ar crea un pământ odihnit, călcat și gunoit de vițele comunei.

Pentru vitele locuitorilor s'ar rezerva, pe lângă îmașurile și poenele pădurilor, un loc de pășune suficient sau cel puțin relativ suficient creșterii vitelor și s'ar mai țărmluri neimpăcatul zel al agenților silvici în constatarea delictelor închi-puite, agenți pentru cari constatarea în „flagrant delict“ și „pă-durea mai mică de zece ani“ — sunt vorbe ușoare întrebunțate, cum s'ar putea folosi sarea în bucate și mărarul în varză.

Condamnarea este mai sigură, procesul verbal mai cu tărie; fără interes dacă constatarea este în flagrant delict sau dacă pădurea este mai mică de zece ani.

Să propun o mai dreaptă și conștiințioasă aplicare a legilor din partea agenților domeniiali, ar fi să cer o modificare radicală în moravurile lor și să pretind mărirea lefurilor astfel ca tentațiunea păcatului să fie mai grea.

Pentru că vorbesc despre creșterea vitelor ertat să-mi fie să stabilesc un fapt.

S'a poruncit dela prefectură să se pregătească arăturile pentru trifoi, lucernă, căci statul va da semanță ; iar până azi sfârșitul lui Aprilie, anul Domnului 1906, semanța făgăduită de Stat nu a sosit.

Statul nu trebuie să fie nici odată în contradicere cu făgăduiala lui.

Locuitorul a rămas în așteptarea sămânței — cu munca perdută și cu pământul nesemănat.

Ciudată chibzuință.

* * *

După patru ani de guvernământ, abea în 3 April 1882, se promulgă legea regulării proprietății imobiliare în Dobrogea.

Târziu s'a rezolvit în texte de lege chestia capitală a regulării proprietății imobiliare, patru ani a fost în Dobrogea, cât privește tranșacțiunile relative la pământurile rurale, o adevărată juristiție — un adevărat interegn judiciar—cu atât mai dăunător, cu cât posesiunea efectivă și politică a noiei provincii nu o putem pretinde că o avem decât din momentul în care s'a rezolvat chestia proprietății rurale în Dobrogea.

Luptător neîmpăcat pentru rezolvirea și de îndată și în aspirațiunile suflărei românești a acestei chestiuni a fost regretatul Mihail Kogălniceanu, făuritorul realipirei noiei provicii către patria mamă, căci legile organice ale noiei provincii sunt toate votate sub inspirația lui.

„Nu sunt de părerea d-lui Ionescu (dela Brad) a se vinde „oricui pământul, căci Dobrogea a fost țară românească, „țara lui Mircea și trebuie să rămână tot țară românească, „țara lui Carol I.

„În momentul în care am luat pământul Dobrogei nu l'am „luat să-l perdem ci să-l apărăm ca pământ al nostru. Să

„nu ni se spună că Dobrogea a fost țară străină; în Tulcea „până la 1828 sau 1830 nu erau decât patru familii bulgare“⁴⁾.

Violent a fost atacul acestei legi, cât privește mai cu osebire principiile puse în art. 2, 31, 8, 10 și 14 ale legii; colonizarea cu români (2, 31) nulitatea transacțiilor relative la pământurile rurale de la 11 Aprilie 1877 (art. 8) până la promulgarea legii, principiul deposedărilor pentru neplata anuităților (14), deposedarea emigranților (10).

Oratori de seamă au luat cuvântul și în discuțiunea generală asupra legii (raportor d. C. Nacu) și în discuția pe articole.

Mihail Kogălniceanu, deși în comitetul delegaților rămâne de opinie să nu se considere nule cumpărările de terenuri făcute de Români dela 11 Aprilie 1878 până la 1882, P. Ghica, G. Mărzescu cu vloga lor retorică au zguduit din temelie principiile puse de legiuitor.

Să procedez însă în ordine, să pun principiile acestei legi ca fir roșu conductor și apoi să intru în critica legii, paralel cu discuțiile parlamentare făcute cu prilejul celor câtorva modificări suferite de această lege.

Pe lângă principiile puse în art. 2 și 8, în preajma acestei legi nu s'a făcut altă discuțiune de principii decât asupra art. 1, referitor la faptul, dacă în legea regulării proprietății imobiliare în Dobrogea se păstrează vederea*) ca succesiunea musulmană, cât privește pământurile rurale, se regulează conform legii *Seri* (cod otoman) sau codului civil românesc, și asupra termenului de trei ani acordat emigranților în puțință de a se reîntoarce cu păstrarea drepturilor lor.

Celealte discuțiuni s'au făcut mai mult în jurul cuvintelor, s'au desvoltat mai cu osebire în preajma cesiunilor de ordin secundar, mai mult de ordin fiscal, căci numai câteva articole din această lege (1, 2, 4, 6, 8, 9, 14 și 30) pun temelia viitorului economic și politic al Dobrogei, pentru că numai aceste articole regulează modul cum se câștigă, se păstrează și se perde în viitor proprietatea în Dobrogea.

⁴⁾ Mihail Kogălniceanu în discursul său din ședința dela 22 Februrie 1882.

*) Art. 61 legea organică a Dobrogei.

Dacă s'a zis că această lege a fost votată cu drumul de fer, apoi această afirmațiune se adevărește prin faptul că legea s'a modificat în 1884, 1885, 1888, 1889 și 1893.

Amândouă partidele și-au spus cuvântul, și-au pus pe cetia vederilor în această lege. Cu toate acestea s'au lăsat porțițe deschise, cari au creat mizeria improprietării populațiunii agricole, nu după porunca legii, ci în bunul plac al celor trimeși să parceleze.

Urmările acestei neprevăderi ale legiuitorului sunt de plâns și îndreptarea acestor rele urmări ar sgudui, este drept, din temelie sistemul regulării proprietății imobiliare în Dobrogea, sguduire pe cât de gravă, pe atât de aducătoare de bine.

Să nu anticipăm.

În discuțiunea acestei legi negreșit a trebuit să se îngrădească principiul protegiuirii proprietății Dobrogene în mâna elementului românesc, păstrându-se principiul unei egale îndreptățiri în fața legilor.

În o ședință din 26 Fevr. 1882 deputatul Gh. Mărzescu reamintindu-și interpelarea privitoare la locuitorii Bănățeni exclamă în Cameră:

„Ați văzut, d-lor deputați, răspunsul guvernului. Cu coloni Români de prin alte țări nu putem popula Dobrogea, căci ei deși sunt români, nu sunt *cețățeni* români“.

A fost nevoie de parafrazarea ideii colonizării Dobrogei cu Români din țările surori, ca nu cumva să se atingă susceptibilități, cum legiuitorul, tot constatând că în discuția legii pentru regularea proprietății imobiliare în Dobrogea trebuie să se aibă în vedere și interesul național, s'a ferit a isbi fâțiș drepturile posesorilor.

„Dață am face o comparație între popoarele cari au făcut „conchiște și colonizări, vom vedea diferența cum au tratat „ele pe locuitorii teritoriului ocupat și cum tratăm noi pe „Dobrogeni. Noi nu am făcut așa, pentru că Dobrogea nu „este pământ străin, este pământ românesc“.

Socotesc că pricina să nu o căutăm numai în vederea D-lui C. Nacu, raportor al legii, ci și în situația politică a țării.

Rămâne bine stabilit că în legea regulării proprietății imobiliare nu a fost pe primul plan, cum ar fi trebuit să fie, interesul național.

A fost, e drept, menajat pe cât cu puțință interesul național; a trebuit însă graiul cald al ilustrului Kogălniceanu, violența cuvântului defunctului orator Al. Lahovary, ironia fină a regretatului Gh. Mărzescu, ca comitetul delegaților, uitând considerațiile unui popor mic față de faptul că frații de același sânge sunt sub protecția altor state mari, să ceară suspendarea votărei, pentru a se da o nouă redacție acestui art. 2¹⁾ păstrându-se ușe larg deschisă colonizării Dobrogei cu Români, cu restricția precisă că proprietatea terenului rural se cuvine numai Românilor, înglobând colonizarea Dobrogei în art. 31, care deși nu vorbește de Români, o supune controlului și aprobării consiliului de miniștri.

Fără surle.

Nimic nu avem de observat asupra vederilor legiuitorului cât privește nulitatea cu care a isbit toate actele de înstrăinare dela 11 Aprilie 1877 până la promulgarea noii legi.

Prohibițiunea este întemeiată pe lege: Proprietatea în codul funciar otoman este a Sultanului (Ager publicus); din ea se detrage în patrimoniul proprietarului, fie pentru că a nobilat solul, clădind sau sădind (art. 25 c. f. ot.) chiar fără voia guvernului, fie parcela date cuceritorilor, fie concesate coloniștilor.

Orice înstrăinare de teren deci, are imediata nevoie de aprobarea proprietarului, a Sultanului, a autorității.

1) Textul din proiect: Nimeni nu poate dobândi direct sau indirect proprietatea imobiliară rurală fără să fie «cetățean» român.

Cultivatorii aflați în Dobrogea la promulgarea legii de față, chiar stabiliți după 11 Aprilie 1877, sunt asemenea considerați ca cetățeni români și se bucură de același drept.

Textul modificat:

Numai Românii pot dobândi proprietatea imobiliară rurală. Românii de origină, cari conf. art. 9 din Constituțiune pot dobândi recunoașterea fără stagiul prin un simplu vot al Adunărilor, au același drept.

Cultivatorii stabiliți în Dobrogea la promulgarea legii de față sunt considerați ca români și se bucură de același drept.

În 1877 războiul era declarat, în 11 Aprilie am încheiat noi Români convențiunea cu Rusia.

Dacă este sau nu exact istoricește faptul că la 11 Aprilie 1877 Dobrogea era ocupată de trupele rusești este indiferent, căci era nevoie de un punct de plecare dela care purcezând să zicem că înstrăinările de pământuri în Dobrogea sunt nule, căci le lipsește o formă esențială : autorizația celui în drept : a proprietarului, a autorității.

Cu succes răspunde George Chițu, ministru justiției, vederilor d-lui Pantazi Ghica : autoritatea militară înlocuiește în țara inimică autoritatea statului... În 1877 generalul Zimmermann intrase în Dobrogea.

Ori cum ar fi vânzările de pe atunci, dacă nu puteau avea autorizația autorității otomane, trebuiau să aibă aprobarea autorității militare ruse pentru a fi legale, pentru a întruni toate condițiile legii ; vindea un embaticar și vânzarea lui avea nevoie de autorizația proprietarului.

Români nu posedau Dobrogea la 11 Aprilie 1877, avea dreptate deputatul Pantazi Ghica, dar prin efectul tratatului dela Berlin Români au succedat drepturilor Sultanului, autorității otomane și prin firesc efect, proprietari *ab initio*, nu puteau permite înstrăinări fără aprobarea nici a Sultanului, nici a autorității militare ocupând țara străină. ¹⁾

Și cu atât mai mult a fost datoria guvernului să anuleze acte isvorâte în acest interstițiu judecătoresc, cu cât după retragerea trupelor ruse, după ocuparea efectivă a trupelor românești, s'au smuls acte de vânzare pe nimic cu amenințări, cu presiuni.

Am apucat încă în anii 1883 vremuri pe când hectarul de pământ se vindea cu 25—30 lei.

Asupra întinderii și aplicării art. 8. ministru de externe, Eugeniu Stătescu a făcut o capitală declarațiune : că numai acele acte de înstrăinare sunt nule, cari nu pot întruni condițiunile legale, autorizația guvernului de pe vremurile în care a zămislit actul de înstrăinare:

¹⁾ Bluntschli.

Prohibițiunea trebuia să existe întemeiată pe înalte vedere și de politică și de economie.

Nu am înțeles prohibirea înstrăinării, ordinul către autorități de a nu autentifica acte, după promulgarea legii regulării proprietății imobiliare în Dobrogea.

Era un curent de emigrare. Turcii, Tătarii părăseau Dobrogea în urma unui război ce s'a făcut rasei lor, neamului lor, religiei lor.

Cuceritorii sunt străini lor de neam, de limbă, de religie. Ori ce-am face. Încetul cu încetul va deveni o legendă traiul Musulmanilor în Dobrogea.

Restricțiya de pe vremuri a ajutat un soi de oameni, i-a pus în măsură pe speculanți să ia pământuri cu procuri cu drepturi nelimitate, dovedind vânzătorilor că dau prețul cu risic-pericol, depreciind deci valoarea terenului, gonind dela oterță pe cei cu capital mic, de teama necunoscutului.

Cine este vinovat? Cui a folosit măsura? *Cui prodest?*

În orice caz statului nu.

Aceiași discuțiune s'a născut în preajma dispozițiilor art. 1 din lege.

Comitetul delegaților a cerut suspendarea votărei acestui articol pentru a lua măsuri de redacțiune în vederile curentului manifestat în Cameră și pentru a cerceta părerea guvernului, cât privește modul de regularea succesiunilor musulmane.

După votarea întregului șir de articole din această lege comitetul delegaților a dat art. 1 o redacție diferită proiectului primordial numai cât privește păstrare principiilor legii noastre, respingând vederile opozițiunii întru cât se atingea modul de dobândire a proprietății rurale prin succesiune la musulmani.

A fost de prisos cuvântarea d-lui R. Opreanu, fost prefect de Constanța, întemeiată pe blândeța pe care ar trebui să o arătăm rasei osmanlie; zadarnică a fost lupta plină de argumentație a unui jurisconsult de talia d-lui C. Boerescu, de prisos a fost intervenția d-lui M. Kogălniceanu și P. Carp,

membrii în comitetul delegaților, căci majoritatea Parlamentului, în vederile guvernului, a respins amendamentul, a păstrat uniformitatea în regimul proprietății.

„În viitor, proprietatea rurală în Dobrogea va fi guvernată de aceleași legi ca și în România; ea se va dobândi, se va conserva, se va transmite și se va perde în același mod și în aceleași cazuri.

„Voim să știm numai dacă transmisiunea acestei proprietăți, prin modul particular al succesiunilor, se va efectua tot astfel pentru o parte din populațiunea acestei provincii care observă religia mahometană.

„Înainte de toate există vre-o deosebire între legea română și cea mahometană? Dacă nu ar exista nici o deosebire ar fi indiferent, chestia nu ar prezenta nici un interes.

„Vă declar că nu cunosc regimul ereditar Otoman, dar mi se afirmă de d. R. Opreanu, care este cunoscător în materie, că după legile otomane nu moștenesc decât ascendenții, descendenții și colateralii, cari au calitatea de frațe și soră!

„Așa dar, după aceste legi în linie colaterală drepturile de succesiune nu se întind până la al 12-lea grad inclusiv ca la noi. Când un mahometan moare și nu lasă nici descendenți, nici frați, nici surori, succesiunea se consideră vacantă și se moștenește de Stat.

„Dreptul musulman prin urmare este mai puțin favorabil, mai puțin protector pentru familie, căci în țările creștine familia este o instituțiune mult mai puternică decât în țările mahometane...

„Mahometanii consideră succesiunile și căsătoria ca făcând parte din religia lor; modificarea regimului ereditar echivalează pentru dânsii ca o atingere gravă a religiunii. Apoi, după cum nu ne este permis să micșorăm libertatea conștiinței, tot asemenea nu putem transforma în instituțiune civilă aceea ce Mahometanii consideră ca o instituțiune religioasă¹⁾.

Intregului sistem de apărarea amendamentului s'a respuns prin argumentație *ad rem*: este lipsit de tact politic să se

Discursul D-lui C. Boerescu, ședința Camerei dela 27 februar 1882.

admită un sistem altul decât acel moștenit din străbuni, pentru a dobândi proprietatea imobiliară (N. Ionescu).

Și mai drastic în explicațiunile date Parlamentului, este raportorul legii, d-l C. Nacu: „Pentru că regularea averii imobiliare se face în toate țările după legile constitutive ale țării, și noi nu putem ca alături cu legile țării, pentru proprietatea imobiliară, să avem reguli deosebite de regula „comună“.

Și caz ciudat:

Cu toate acestea, cu tot sgomotul ce a trebuit să se producă în jurul acestei chestiuni, și azi succesiunile otomane se regulează de Tribunalele mahometane, nu conform dispozițiilor codului nostru civil, ci în spiritul legii *Feraiz*, iar dacă vre odată au avut tălc dispoziții din legea lui Mihai Vodă Sturdza, — cu greu vigavor se va pedepsi rusfetul dar nici filotimia împricinatului să nu lipsească, — apoi negreșit filotimia împricinatului nu a lipsit când Tribunalul mohamețan a împărțit o avere succesorală între fiul defuncțului și între nepotul de văr al lui *De cujus!*?

Nu este nici primul caz de *filotimie*, și nu va fi nici cel din urmă.

Este vremea însă să se pună ordine, căci nu avantaje cu nesăbuite efecte vor alimenta dragostea Musulmanilor către legi și țară, ci tocmai dreapta și echitabila aplicare a legilor noastre îi vor face să bine-cuvânteze regimul de dreptate și de libertate.

Dacă până acum nu s'a făcut nimic pe calea respectului datorit legilor votate, este timpul să se dovedească că graiul reprezentanților țării, nu a resunat în pustiu și că nu de prisos s'a apărat cu toată vloga dreptul de proprietate în Dobrogea, corolar imediat al exercițiului dreptului politic.

Modificările posterioare anului 1882 sunt mai toate de ordin fiscal.

În 1884 se modifică disp. art. 12 și 28, se introduce dispoziția finală art. 32, texte deși în vederi fiscale în aparență răspund în realitate unui curent economic privitor la prețul rescumpărării dijmei, la modul de a achita dijma re-

nunțând la o treime a pământului, la plata inginerilor parcelatori.

Pricina acestui proiect de lege modificator a fost încercarea de a stavili emigrațiunea zămislită din faptul că rescumpărarea era prea mare față cu produsul pământului, minim din lipsă de brațe.

Mare era neliniștea în Cameră față cu faptul că terenurile se vindeau pe nimic, nu atât din pricina taxei mari de rescumpărare (credință eronată a guvernului) ci mai cu osebire din cauza curentului de emigrare al Turcilor și Bulgarilor, din cauza greutății ce se punea la efectuarea actelor de vânzare-cumpărare, din pricina mai cu osebire a speculei celor interesați să cumpere pe prețuri de nimic, intrigând asupra stărei de nesiguranță în care se găsea cestia proprietății, ne fiind luată încă nici o măsură pentru fixarea ei pe fața pământului; ba ce este mai mult în 1884 încă nu știa individul ce îi s'a recunoscut, ce nu; nu știa Statul chiar cât are individul în comună; știa cât este în indiviziune recunoscut locuitorilor comunei, care este prisosul Statului în fiecare comună. Atâta și atâta tot. Câmp larg deschis șoap-telor, intrigei și speculei *).

Era grăbit guvernul să sfârșească cu noul proiect modificator, înlesnind plata rescumpărării, micșorând'o pe de o parte și permițând pe de altă parte un mod de achitare în natură: renunțarea la o treime din terenul recunoscut; stabilind modul delimitării pământului, ocolind șoaptele rău voitoare.

Se mai introduce cu prilejul modificărilor din 1884 un adaus la art. 28, autorizând pe *agricultorii români* să cumpere până la 10 hectare, rescumpărându l în termen de 30 ani, cu preț de trei lei ha.

Modificările din 1885 privesc numai modul de plată pentru lucrarea de măsurătoare. Modificările din 1889 trec aproape fără discuție, căci nu pot boteza discuțiune asaltul

*) S'au prezentat la verificare 220.000 titluri prin cari se cereau 330.000 hectare. S'au admis 200.000 titluri cu 240.000 ha. Proprietatea mare cuprindea atunci, în 1882, 18.000 ha, restul propr. mică dela 30—50 ha. Discursul d-lui I. Câmpineanu, ministrul domeniilor.

de spirit între Al. Holban și M. Kogălniceanu, raportorul
legei din 1889. Ele se referă la măsuri financiare.

Modificările din 1893 tind în principiul lor la regulamen-
tarea împăduririi terenurilor date pentru plantația comunei,
modul muncii de împădurire, capitalizarea veniturilor acestor
terenuri. Măsuri scrise pe hârtie, a căror executare nu
am văzut-o decât poate din când în când prin reclame în
ziare și... numai în ziare.

Un ciudat fenomen se petrece cu prilejul desbaterilor par-
lamentare în ședința dela 1 Martie 1882.

Se discută în Parlament drepturile celor emigrați, li se
păstrează proprietatea recunoscută, li se acordă termen de
6 luni să se restabilească în toate drepturile lor.

D. I. C. Brătianu, primul ministru, întinde drepturile emi-
graților; le prelungește termenul de un an să se întoarcă
în țară, îi autoriză a vinde pământurile recunoscute cu pro-
curi personale.

Li se face emigraților o situație excepțională. Mih. Ko-
gălniceanu se grăbește să se asocieze cu vederile primului
ministru, exceptând bine înțeles pe emigranții coloniști con-
form legii din Regep 1272. (Tătarii din Crimea și Cercheji).
În Cameră adia un vânt dulce pentru interesele emigranților
cu veleități de a se restabili în Dobrogea.

C. Nacu, raportorul legii, dă art. 9 o altă redacțiune, asupra
căreia a căzut de acord și ministerul, adăugând un alineat,
alienatul al 2-lea.

*„Guvernul este autorizat a înlesni familiilor emigrate, cari ar
manifesta dorința de a se stabili, mijloacele de introducere în
acest termen de un an“.*

Ciudat.

Totul prevedea trecerea acestui articol.

Guvernul a căzut de acord, este pentru emigranți.

Nimeni nu ia cuvântul în desbatere.

La vot însă, aliniatul al II-lea cade cu glorie cu 52 vo-
turi contra 13. Ciudat!

Fără pompă și ostentațiune, principiul—fir roșu conduc-

tor—pus în legea regulării proprietății imobiliare în Dobrogea, s'a păstrat.

Câte învățăminte !!

Dacă s'au păstrat neștirbite prin această lege drepturile statului românesc ca moștenitor al drepturilor Sultanului în urma tractatului dela Berlin, dacă legiuitorul a prevăzut și a îngrădit încercări de cotropire din partea unor speculatori cari nasc în vremuri turburi, cum nasc găngăniile în timpuri ploioase, anulând acte petrecute în interstițiu dela 1877 până la promulgarea acestei legi, dacă s'au acordat termene scurte emigranților spre ași regula poziția, dacă s'au luat măsuri a se fixa proprietatea în limite hotărâte, dacă s'a poruncit principiul colonizării românești, apoi e drept să constatăm și ilegalitatea faptului că vreme a trecut până ce Curtea de Casație a poruncit autorităților administrative să nu amestece aplicarea acestei legi asupra proprietăților absolute (*mulc*):

Ca firească urmare a acestui mod de a vedea socotesc că fără de lege este dispoziția din art. 16 al. c din legea regulării proprietății imobiliare în Dobrogea, prin care se decretează în proprietatea statului toate minele Dobrogei.

Art. 489 C. C. recunoaște proprietarului dreptul stăpânirii solului și subsolului. Proprietarul poate face orice săpături, poate trage orice foloase, „afară de modificările prescrise de legea minelor“ (art. 491 C. C.).

Această lege cu toate sarcinile ei nu atinge întru nimic dreptul de proprietate. Sarcinile nu sunt decât în a înlesni exploatarea minei.

Atunci de ce „sunt și rămân proprietatea Statului minele“?

Pentru ce diferențiere între drepturile de proprietate în aceeași țară?

Pentru ce în Dobrogea drepturile proprietarului mai mărginite ca acele ale proprietarului din țară?

Am fi priceput, dacă ar fi fost vorba de proprietatea minelor din pământurile embaticare, supuse răscumpărării și am fi priceput acest mod de a vedea numai atâta vreme, cât nu s'a plătit răscumpărarea.

Odată răscumpărarea plătită, drepturile Statului încetând, de ce diferența între proprietatea din Dobrogea și cea din patria-mamă?

Ori dispozițiile codului civil sunt nepotrivite și atunci să se modifice, ori dispozițiile art. 16 sunt nepotrivite proprietății absolute din Dobrogea, și atunci să se taie astfel de dispozițiuni.

În orice caz modul de dobândire și de conservarea proprietății nu poate fi unul în Dobrogea și altul în țară. Uniformitatea în porunci legale se cuvine.

Dacă în legea pentru regularea proprietății imobiliare s'a preconizat stăpânirea gliei pământului poporului de aceeași limbă, de aceeași obârșie cu poporul care trebuie să aibă și stăpânirea politică, apoi regulamentul întocmit pentru aplicarea acestei legi*) a sdruncinat din temelie ceea ce s'a discutat aprig în Parlamentul țării.

Legea a cercuit ca nu cumva să se alunece pe povârnișul hatârului cu prilejul recunoașterii stăpânirii pământurilor rurale, iar regulamentul în art. 31 s'a mărginit să incuviințeze locuitorilor Dobrogei să ceară 10 hectare de teren; cererea, fără nici un control, se va înscrie de către delegatul ministerului în liste formate în triplu exemplar — iar apoi după această esențială formalitate a înscrierii în listă a cererei, *comisiunea de parcelare va regula a se delimita partea cuvenită după fiecare cerere* (art. 34. Reg.).

Atâta tot.

Atât de puțin interes, atât de neînsemnat control, când era vorba de a se împroprietări în Dobrogea, când era în joc stăpânirea imobiliară rurală, corolar nemijlocit al stăpânirii politice.

Puterea deci s'a dat inginerului parcelator, și el din întâmplare în majoritate străin de neam*, străin de interese, înscria parcela, fixa pe fața pământului fâșii, fâșii de 10 hectare.

Iar Laufer sau Masalsky, ingineri parcelatori, parcelau câte

*) „Monitorul Oficial” No. 51 din 1834.

*) O. Buteanu.

zece hectare nu agricultorului român, conf. art. 31, ci copilului din fașe, femeii, bunicei, copilului viitor, creând astfel în masivul eteroglot (plasa Babadag) proprietatea mijlocie.

Aceiași operațiune s'a petrecut și cu loturile mai mari dela 10—100 hectare; s'au creat latifundii cu timbru de 25 bani pentru fiecare sută de hectare și astăzi când este vorba de a se împroprietări veteranul, guvernul a devenit parcimonios, de o zgârcenie odioasă, acordând cinci sau opt hectare omului care cu jertfa lui a ajutat să se creeze România de azi.

S'au creat moșii întinse cu petiții timbrate cu 25 bani, căci așa a vrut regulamentul, și s'a pus la index propunerea deputatului R. Opreanu de a se crea un lanț de proprietăți mijlocii date Românilor dela Silistra la Mangalia, ca astfel să se formeze liniă despărțitoare între Bulgaria și noi ¹⁾.

Și oare nu este mijloc de îndreptare? oare nu s'a înfrânt legea, când s'ar constata că inginerul parcelator a dat 10 hectare unui copil de doi ani, care nu putea întruni condiția legii: nu era „agricultor român“.

Oare nu s'ar putea anula vânzările de 100 hectare pe nume fictive, la oameni cari nu întruneau nici condițiile legii? Mi s'ar spune, drepturi câștigate.

Socotesc că nici un drept nu este câștigat, când dela obârșie este viciat felul cu care s'a dobândit proprietatea?

Atât de grea ar fi o amănunțită cercetare, confruntându-se registrele de stare civilă, încât ne temem de ea?

Dacă munca lui Augias ar fi, trebuie să curățim grâнарul Dobrogei, plămânul Țarei.

Cine ar avea îndrăzneala să infrunte munca de titan, să verifice tot, să ciuruiască tot fără pătimă, fără ură și fără părtinire, va bine merita dela țară.

* * *

Legea de organizare a Dobrogei, în neegală cumpănire a puterilor acordate guvernanților față cu simulacru de drepturi hărăzite guvernanților, a avut la început tendință laudabilă: ochiului vigilent al puterii de guvernământ trebuia să i se dea

1) Desbaterile Parlamentului. Ședința Camerei dela 1 Martie 1892.

posibilitatea de a sugruma încă din fașe orice veleități, orice încercări atingătoare puterii și menirii neamului românesc în Dobrogea. Oamenii de seamă din vremurile în care România abia primise botezul sângelui, abia câștigase admirația și sprijinul Europei, și au dat socoteală, că România mai trebuie să dovediască destoinicia ei în cumpănirea intereselor neamurilor eteroglole din Dobrogea cu interesul ideii de stat românesc, și că urmarea acestei destoinicii vădite Europei nu poate fi decât făurirea noii provincii de patria mamă cu lanțuri *aere perrennius*.

Erau grele acele timpuri pentru că mulți sunt dușmanii neamului, adânci aspirații s'au înlăturat în momentul în care Europa ni-a încredințat nouă paza gurilor bătrânului Danubiu, și reu voitoare erau șoaptele în preajma ocupării Dobrogei de către trupele victorioase ale tânărului regat.

De acea chiar Apostoli fanatici ai libertății au crezut chibzuit că în legea dela 1882 să se dea reprezentanților guvernului, prefectilor, drepturi largi, să se restrângă guvernațiilor puterile constituționale, să se creeze în preajma Dobrogei o atmosferă mai mult autocratică decât constituțională, s'au respins prevederile lui Pantazzi Ghika, care se temea ca nu cumva să se grămădiască puteri prea mari în mâinile unui om cu creier prea mic.

Nu credea Kogălniceanu, nu-și putea închipui Ion Brătianu, nu visau ucenicii acestor fruntași, că ar putea veni vremuri în care guvernul să încredințeze în nedestoinice mâini puterile prefectoriale din Dobrogea.

De aici au purces două soiuri de urmări:

Pe cale administrativă s'au pus solide temelii pentru stăpânirea românească a Dobrogei, s'au sfărmat ușor veleități de răbstire împotriva guvernamentului românesc, s'a dovedit lămurit puterea de asimilare a neamului, am dat vădit pildă Europei că suntem un element de ordine și de progres.

Aceasta, atâta vreme cât puteri mari s'au dat în mâini destoinice.

Escapadele guvernului, când au trimes Dobrogei prefecti, drept răsplată ministériabililor rămași pe din afara combi-

națiunii, sau numiți din greșeală sau din potrivire de nume, au dat roade alte.

Noroc însă că escapadele au trecut cum trec meteorii, domnia lor a fost efemeră și nu au putut atinge temelia principiilor puse cu muncă, cu drag, din perfectă pricepere, a acelor cari din tragere de inimă, din iubire de neam și de țară au adus Dobrogei, provinciei realipită, prinosul dragostei lor nețărmurite și desinteresate.

Oricât de efemeră a fost domnia nedestoinicilor, oricât de trecătoare a fost puterea lor, a rămas iar norocul că târziu după 1888 se manifestă din când în când puterea lor, ca și cum un vânt aducător de rele sufla pe acele vremuri. Principiile puse de predecesori erau cimentate, nu se puteau clinti, și răul puterii nedestoinicilor s'a manifestat mai mult în lupta ce s'a deslănțuit între ei și camarila lor, — căci nechibzuitul inzestrat cu puteri prea mari, prin chibzuita putere a logicei, a avut și va avea folosința camarilei, — cu inteligența rămasă rând pe rând în Dobrogea, cu măștrii cuvântului, cu apostolii învățământului, cu preoții bisericei, sfidați de nelegiuiri, de încălcări ale drepturilor norodului, în scopul de a se căpătui ei și pe ai săi.

Această luptă a fost și ea rodnică, căci a dovedit norodului uluit de astfel de apucături, că ele nu sunt în îndeletnicirea neamului, prin faptul că fii ai aceleiași nații s'au sculat cu râvnă pentru apărarea celor năpăstuiți.

Din luptă a isvorât dreptatea, în adevăr; dar s'au mai dat în vileag atâtea nedreptăți, atâtea fără de legi, încât o ocrotire a constituțiunii, o ferire a drepturilor guvernanților prin restrângerea puterilor guvernanților, a început să se propovăduiască prin grai, prin intruniri publice, prin scris în ziarele neinfeudate ale capitalei.

Lupta între norod, mai cu osebire cei veniți din țară, cu a tot puternicia prefectilor, devenea din ce în ce mai acută, cu cât selecțiunea în numirea prefectilor în Dobrogea se făcea mai rar, cu cât atacul celor cari nu vedeau în lupta ce se duce decât mijlocul de ași apăra situația materială viitoare. Despre legalitate nici vorbă nu era.

Și de aici, din lupta pentru păstrarea puterii nemeritate au născut atâtea netrebnicii, încât dacă s'ar dărâma Bastilia Dobrogei și s'ar publica rapoartele prefectilor către guvern, fie pentru a se apăra de învinuiri, fie pentru a se rădica autorizația cutărui avocat sau pentru a nu se acorda autorizația de a pleda¹⁾, fie pentru a se năpăstui cutare individ, spirit pătrunzător, neînfeudat nimicniciei prefectoriale, s'ar vedea atâtea minciuni, atâtea micimi de suflet, încât scârba, e slab cuvântul, ar umplea sufletele oamenilor de treabă.

Era firesc lucru ca ciocnirea să se dea între prefectul trimis în Dobrogea fără selecțiune, nedestoinic pentru atâtea puteri, speriat de ele, și prin ciudată operațiune psihologică zămisliind în forul micii sale conștiințe idea că a fost născut să fie dictator, și între avocatul titrat a cărui menire a învățat-o de pe băncile școlii, îndeplinindu-și în conștiință chemarea : apărarea intereselor celui oprimat.

Netrebnicile s'au ținut și se țin lanț, odată cu neselectiunea în numirea prefectilor.

După ce s'a creat teoria naționalităților, din care s'a fabricat lei noi, apoi a început acum de curând era partizanilor „a lor noștrii“.

În Dobrogea acum în urmă s'a pus totul în sdruncin, în zbuclium.

Subprefecți înlocuiți fără temei, primari rurali dați afară, profesori gimnaziali schimbați, directorate în învățământ hărăzite, secretari comunali aduși dela Severin până din Dorohoi, scursorile țarei, oameni de casă ai ministeriabililor, cu neputință de „cazal“ acolo la ei, trimeși la necunoscut, în Dobrogea îndelung răbdătoare.

Fapte cu neputință de petrecut în țară, căci legea îngreșește în cerc de fier samovolnicia, reprezentanții națiunii și ai presei în măsură de a trâmbița opiniei publice ilegalitatea, ușor de consumat în Dobrogea, unde legea dă

1) O nouă formă a manifestațiunii puterii prefectoriale în Dobrogea. Te poate boteza facultatea licențiat în drept „magna cum laude“, un rând al prefectului din Dobrogea te poate descalifica.

prefectului dreptul de a numi pe primar, pe secretar, pe consilieri, unde prefectul reprezintă puterile guvernului, de unde nu o dată a pătruns în dezbaterile consiliului de miniștri adevărul înbrobodit, minciuna făurită în cancelaria prefecturilor.

Dacă puteri discreționare s'au acordat prin legea din organizarea Dobrogei primilor prefecti, dacă reprezentanții unui parlament liberal au votat fără răbstire această lege, *eden parfumat cu flori conservatoare*, cuvântul reprezentantului Alexandru Lahovary, atunci s'a crezut că puterea guvernului se impune ca tact politic să întrecă, să înecă, puterea guvernatorilor, și apoi era și convingerea și juruința celor ce conduceau destinele țării, că prefectura acestor două județe o vor avea oameni de samă, destoinici, suflete de elită, cu conștiința deplină a menirii lor pe terenul național.

Câtă vreme în aceste vederi s'au îndrumat puterile reprezentantului guvernului, nici graiul norodului nu s'a împotrivit, căci în dreaptă cumpănă, alături, erau aceste două puteri, guvernant și guvernat, pentru a implini în Dobrogea misiunea neamului și însărcinarea de onoare la gurile Dunărei, dată nouă de Europa în congresul dela Berlin.

Indată ce aceste două puteri nu mai erau alăturate, câtă vreme puterile nețarmurite violau fățiș legea și bunul simț, a început să nască și răbstirea norodului, ale cărui drepturi erau încălcate, și jindul bunei stări și controlului cu care frații de peste Dunăre erau însărcinați în trebile statului.

A început să se iviască lupta pentru încetarea stărei excepționale, pentru intrarea Dobrogei în Constituțiune, pentru egalizarea drepturilor, pe cât timp sunt egale datoriile.

În adevăr prin firească urmare o samovolnicie făptuită preținde o compensație în drepturi.

Și multe samovolnicii s'au făptuit, — am încă convingerea — fără știință, fără altă complicitate a guvernului, decât încrederea pe care a pus o greșit într'un nedestoinic, nepotrivit cu atâtea vederi largi, cu atâtea puteri nețarmurite pe care le a hărăzit legiuitorul nu lor, aleșilor coteriei, ci Veniaminilor, aleșilor neamului.

Dintr'o rea vedere de altminteri, mai cu osebire în Dobrogea, greșit a purces ultimul guvern conservator, actualul guvern, când a creat era „a lor noștri”, când astfel s'a exclus dela muncă pentru bună starea acestei provincii tot ce nu era înscris în societatea pentru ajutor și admirație reciprocă, compusă dintr'un picher, un fost magistrat, de altminteri singurul mai spălat și flecușete, străini de neam, în armele cărora ar trebui să străluce o șiră încovoiată, o perie și o cutie cu vax.

Acești „ai noștri”, căptușiți cu primarii rurali, numiți nu aleși, au născut în Tulcea marele partid conservator, menit să ajute cu luminile lor, mentalitatea unui prefect luat din grămadă, în teoria nepotismului, fost subprefect, ilustru necunoscut, trimes ca prefect în Dobrogea să completeze oamenii de samă, aleși între aleși.

Sunt boli contagioase și pare-mi-se de aceeași boală suferă vecinul județ, unde am văzut o ciudată evoluțiune în sistemul administrativ, cu o pronunțată tendință de cocofare cu orice preț pentru „ai noștri”.

Și prin firesc efect în județul Tulcea a zămislit formațiunea protivnică, e drept, ca orice lucru pripit, și el în hebridă formațiune.

Ambele tabere, create înainte de a se urni din loc principiul constituționalizării Dobrogei, sunt negreșit „pro domo sua”; mai periculos primul curent, „monopol cu beneficii reciproce”, decât al doilea „monopol cu speranțe”, ce se pot evapora ca fumul în vânt, îndată ce s'ar reveni la lege, la prefectura oamenilor de seamă.

Toate aceste urmări sunt firești zămisliri ale făgăduinței în preajma programului dela Iași: intrarea Dobrogei în Constituțiune.

Era o făgăduință de banchet, și mai cu osebire de banchet în opoziție, menit să atragă cu meșteșugire curentul voinței norodului.

Era ceva nou și negreșit, ca orice noutate asvârlită, a stârnit senzație.

Dobrogenii au luat făgăduința drept bani buni, monedă

curentă, și de aci frământări, articole de gazetă, întruniri, preamăriri pentru guvernul armat cu atâtea intențiuni frumoase, falanga luptătorilor, strângerea rândurilor, așteptând venirea la putere a acelor cari au făgăduit „desrobirea” Dobrogei.

Am fost în timpuri, sunt ani, unul din promotorii acestei idei; am luat parte la congresul dela Constanța, am ridicat graiul meu în contra usurpațiunilor prefectoriale, în contra dictaturei dobrogene, am luptat alături cu drag cu oameni de seamă ca Pariano, colonel Chirițescu, general Dunka, Vasile M. Cogălniceanu, Era focul tinereței, fără să cântăresc mult; jertfeam fondul pentru formă, isbit de atâtea fără de legi prefectoriale.

Azi, dacă în principiu sunt cu acei cari ar dori realizarea întrupării Dobrogei cu patria mamă și pe cale constituțională, totuși șocotesc încă înoportună, pripită făgăduința d-lui G. Gr. Cantacuzino, găsec că s'a studiat puțin realitatea înainte de a se pune în gura unui șef de partid o reformă de atâta importanță.

Mi-a luat înainte d. O. Buteanu, care e drept, într'un documentat studiu, a fost singur să aibă curajul opiniunii sale.

Bun român, și-a spus părerea și pare-mi-se că părerea D sale nu este izolată și în cercul conducătorilor destinelor acestor țeri.

S'a instituit comisiune, s'a depus raportul favorabil intrării Dobrogenilor în Constituțiune, și din pompa și ostentațiunea cu care s'a săvârșit epilogul făgăduielei din programul dela Iași, a rămas raportul,—neesact de altminteri, superficial în felul său—și articolele de gazete, corespondențe ale acelor cari visau, greșesc, vedeau în buzunar, mulțumită unor împrejurări neocapte, mandatul de reprezentant al Dobrogei, cu ghelirurile lui.

Se impune, se cere negreșit, ca poporul stăpânitor politicește să aibă și stăpânirea efectivă a pământului, a gleii solului, căci numai această stăpânire asigură poporului reală dominațiune politică. Altminteri stăpânirea politică este factice, pentru păstrarea căreia puterea guvernanților trebuie să

se folosească de acte de violență, — temelie zguduirilor și zămislițoare revoluțiunei, — dacă nu cumva imprudența s'ar repeta ca deputați ai parlamentului țării, chemați în ședință secretă ca să-și frământe mințea, ca să găsească rodnice mijloace pentru apărarea patriei în pragul războiului de la 1877, să fi găsești trecuți în asemuit proces-verbal, aflat în păstrarea d-lui avocat Leonida Stere, act care abia târziu a justificat dreptatea apostrofei nemuritorului Ion Brătianu că în sânul parlamentului este un delator, pentru că abia s'a preconizat o măsură pentru salvarea patriei și o putere mare o cunoaște.

Proces-Verbal

Subsemnații, prefect al județului Ismail și Agentul Imperial al Rusiei, întrunindu-ne azi pentru constatarea titlurilor, după care persoanele înseminate pe contrapagină reclamă a se considera ca supuși rusienești și având în vedere modul cu care se cere a se face această operație, după înțelegerea urmată între d. ministru respectiv și d. consul general, nu mai puțin și spre a se înlătura orice îndoeli asupra lucrărilor în cestiune.

Subsemnatul Agent asigură pe guvernul român că afară de menționatele persoane arătate pe contra pagină ¹⁾, nu mai sunt altele cu asemenea pretenție în acest oraș Ismail și Cahul și ori câți s'ar ivi în urma acestei constatări, să nu se recunoască decât de adevărați pământeni, cu deosebire numai de acei ce vor veni provizoriu din Rusia cu paspoarte în regulă și nu vor fi trecuți în statistică. Despre care s'a încheiat acest proces-verbal.

ss) Pref. Colonel Steriade

Agent : Romanenco

R O M Â N I A

PREFECTURA DISTRICTULUI ISMAIL

Copia prezentă fiind conformă cu originalul, se atestă de noi.

(ss) Prefect, Greceanu

(ss) Controlor, Mihăilescu

No. 592, din 5 Februarie 1873.

Calul Troiei în cetatea românească.

1) Listă de persoanele ce reclamă a se considera supuși rusienești :
No. 61 Aristarh Celebidaky.

Acest om în 1877 era reprezentant al districtului Cahul în Parlament, după războiul comisar al guvernului imperial pentru plata despăgubirilor, și apoi consul general la Tulcea.

Curând consul general la Florența.

Câți Aristarhi, Ahili, Diogeni, Odisei, Petci, Drăgani și Șmili s'au strecurat în cetățenia românească, mulțumită nechibzuinței din primii ani ai administrației românești.

M. Kogălniceanu, spirit pătrunzător, a căutat să înconjure pericolul, a poruncit să se facă catagrafia populației.

S'a făcut ridicolă opera de unii și mai ridicoli și nedes-
toinici interpretatori ai poruncei ministeriale.

Dar asupra ei la vreme.

Este netdoios că organizația proprietății imobiliare s'a subordonat la noi intereselor noastre politice și economice, astfel că dobândirea proprietății rurale este un drept politic, exercițiul căruia se cuvine numai cetățenilor.

Dacă în țară nu s'a conferit acest drept Românilor de origină, excluși până la recunoașterea calității lor dela proprietatea rurală, în Dobrogea însă, Constituțiunea ei, legea de organizare a Dobrogei, a întins și acestor români, *ipso facto* cu stabilirea lor în Dobrogea, acordându-le exercițiul dreptului politic de a stăpâni pământuri rurale.

Pricina o găsim mai cu osebire în tendința ca nu cumva stăpânirea solului să cadă în alte mâini decât în a acelor care pretind stăpânirea politică, ca nu cumva veleități de turburări, sau pretenții temeinice de stăpânire să poată avea alt neam, decât acela cui îi se cuvine și istoricește și toponimicește posesia Dobrogei, care în adevăr are și stăpânirea reală a pământului.

În parlamentul Franței, deputatul de Yonne, Ștefan Flan-
din, raportor al comisiunii de bugetare de pe lângă ministerul afacerilor străine (protectoratele) dă, atât promotorilor
ideei de la Iași, privitoare la constituționalizarea Dobrogei,
cât și comisiunii înstituite la București pentru studiul acestei
ceștiuni, lecțiuni de adevărat patriotism, de caldă iubire de
neam, când arată că în lupta dintre Franța și Italia pentru
protectoratul Tunisului, Italia tot recunoscând hegemonia

Franței, nu încetează să ocupe cu țărani Siciliei pământul pe care Franța nu l'a putut ocupa cu armele.

În parlamentul Franței se vântură ca un pericol național cestia că Italienii posedă în Tunis mica proprietate rurală, iar la noi trecem ușor peste faptul că în masivul unei populațiuni eterogene s'au dat de ingineri parcelatori, străini și de neam și de sentimente, tocmiți mercenari ai muncii, zecimi de hectare de teren, creând proprietatea mijlocie, iar în masivul neamului românesc s'au dat abia până la zece hectare de cap de familie, creând sărăcia 1).

Și pentru că s'a apucat a se preconiza constituționalizarea Dobrogei, odată cu venirea la putere a partidului conservator cantacuzinist, urma negreșit să se facă ceva. S'a instituit o comisiune care în lucrarea ei s'a lovit dela început de principiile puse în Constituțiunea țarei: posesia pământului rural este un drept acordat numai Românilor.

S'a văzut că trebuie în prima linie să se cerceteze a cărui neam trebuie să fie posesia pământului rural în Dobrogea și dintr'o glumă, ca și cum în glumă se pot prinde cestiuni de soiul acesta, s'a ticluit raportul comisiunii.

Să trec peste poezia introductivă că noua provincie a fost în stăpânirea Domnilor Munteni sau Moldoveni în timpuri luminoși ai neamului, căci socotesc că este indiscutabilă cestiunea dreptului istoric de stăpânire asupra Dobrogei, drept ce se cuvine nouă.

Transcriu pur și simplu tablourile cuprinse în raportul comisiunii, tablouri pe deoparte *ad usum Delphini*, pe de altă parte, în concluziile modului de stăpânire a pământului din județul Constanța, în absolută neconcordanță cu tendința spiritului de românizare, care trebuie să caracterizeze fiecare acțiune cit de neînsemnată a guvernanților noștri.

Imi pare bine că comisia instituită se apropie în vederile ei de principiile pe cari le-am pus în repetate rânduri în coloane de gazete: S'a făcut o mare greșală și de stat și

1) O. Buteanu, Câteva cuvinte în preajma oportunității constituționalizării Dobrogei, pag. 5.

națională cu prilejul parcelării pământului. Această neprevădere apasă greu asupra gospodăriei noastre de Stat.

Aceleași premise ne conduc așa dar, cu diferența concluziilor.

Comisia trece repede.

Eu socotesc că înainte de a ne asvârli în încercări, să vindecăm relele naționale cari apasă greu în gospodăria noastră de Stat.

Dacă posesia pământului rural este o trunchiere a drepturilor politice, apoi înainte de a îmbrăca aceste drepturi să îndreptăm greșelile de stat și naționale, vorbele comisiei chiar, faptuite cu ocazia parcelării pământurilor.

Nu fac ceartă din cuvinte în preajma chestiilor celorlalte fără interes, cum nu pregătesc din cuvinte un sistem de argumentare, vorba poetului filosof Goethe, constat însă că comisiunea instituită, tot fiind pentru constituționalizarea Dobrogei, se oprește nehotărâtă în pragul chestiunii și propune o comisiune care să ceară calitatea de cetățean român în Dobrogea, care să selecționeze pe acei cari s'au strecurat nepoftiți, nechemați și nedemni în fortăreața românismului, obligându-i să dovedească că atât înainte de reanexarea Dobrogei cât și în urmă au fost legalmente domiciliați aici, păstrând condiția nestrămutată de pământeni ai acestei provincii și că nici odată dela realipirea Dobrogei la România nu s'au prevalat de protecție streină.

Așa dar este nevoie de ciur și de dărmon.

Comisia se vede că știe ceva.

Apoi nu este nici un secret, căci nu odată am dat în vileag faptul, numind persoane, că s'au strecurat între cetățeni, voșintiri, cari la 1877 11 Aprilie erau la Șipca, în rândurile pahonșilor; nu odată am dovedit că oameni cari până la 1889 aveau pașapoarte, azi, grație prefectilor nedestoinici sunt membrii de seamă la județ și la comună.

Faptul îl voi vădi cu regulat tablou, cu regulate acte.

Așa dar și comisia ne spune: Este nevoie de vindecat o bubă în Dobrogea.

Să constituționalizăm și apoi să vindecăm?

Nu.

Să se institue comisia, să se vindece rana, să se curețe graul din neghină și apoi să intrăm în Constituție cu fruntea sus, cu inimă curată, știind ce avem, pe ce contingent de cetățeni cu drag de țară poate compta patria în sfatul mare al ei.

Altfel guvernul va păcătui. Comisia este de aceeași părere, negreșit, dar fuge prin tangență, semnalând pericolul.

Să vedem tablourile alcătuite de Comisiune.

Nu mă ocup de numărul crescut al Românilor.

E firesc lucru.

CONSTANȚA			T U L C E A		
	locuitori	hectare		locuitori	hectare
Români	13.369	332.826	Români	9.742	97.096
Bulgari	2.729	43.726	Bulgari	5.794	85.504
Musulmani	3.208	41.341	Ruși	1.689	12.783
Ruși	285	3.326	Lipov.	2.066	7.386
Germani	261	10.064	Greci	272	3.112
Armeni	29	962	Mus.	720	8.554
Unguri	2	15	Evrei	27	234
Greci	109	4.038	Armeni	23	855
Italiani	2	72	Germ.	826	4.272
Evrei	2	3.631	It.	14	436

Câte țifre, atâtea neesacități.

Care poate fi pedeapsa aceluia care a îmbrobodit adevărul, a daț date greșite, a pus sub condeiu unui om de seamă, ca R. Opreanu *) consilerul dela Inalta Curte de Casație, fapte cari nu răspund realității.

Acest fapt este trădare de neam.

Dacă în județul Constanța la 464.178 hectare avem un număr de 118.306 locuitori cu drept de a stăpâni pământ rural, numărul acesta se imparte pe neam în 77.933 români, față cu 27.158 musulmani, 10.700 bulgari, 1.955 greci, 1.727

*) R. Opreanu încă cu prilejul votării legii pentru regularea proprietății mobiliare în Dobrogea a stăruit să se populeze Dobrogea cu Români să se creieze masivul de coloniști români pe frontiera dinspre Bulgaria.

germani, 436 armeni, 2.091 țigani, 647 evrei, 1.412 lipoveni, 95 macedoneni, 21 italieni, 121 Austo-ungari, 187 ruși, 13 sârbi, 24 poloni, 7 francezi.

- Acest număr de 464.179 ha. este împărțit în 29.312 loturi a 1—10 ha. în 7328 loturi dela 10—50 ha. în 927 loturi dela 50—100 ha. și 100 loturi dela 100 ha. în sus.

În plașa în care numărul populațiunii bulgare este mai ridicat (Silistra nouă cu 7599 suflete), loturile de 1—10 ha. sunt în număr de 7800 loturi față cu 777 loturi dela 10—50 ha. și cu 6 loturi dela 50—100 ha., față cu cele alte plăși, peste mie de loturi dela 10—50 ha și dela 122 la 490 loturi de 50—10 ha.

S'au înglobat 332.826 ha. în mâna a 13.869 români, moșieri cu proprietate mare întemeiată pe un timbru de 25 bani, față cu 3000 bulgari cari au 48.000 ha. proprietate mică, în proporție ca 1 la 5, față cu 10.000 ha. la 270 germani în proporție de 1 la 60.

Să mai stabilesc cu regret că în județul Constanța sunt încă peste cinci mii de capi de familie, români de neam, cari nu au palmă de pământ în provincia realipită polițicește patriei mume, față cu 1200 slavi și 3500 musulmani neîmproprietăriți.

	Locuitori	n'au pământ	au pământ	loturi mici	loturi mari
Canara	Români 227 Mus. 256	339	67	236	24
Hasiduluc	" 262 " 170	128	22	65	55
Urumbel	" 600 " "	85	70	127	23
Mustafa-aci	" 200 " "	58	34	22	74
Caraomer	" 620 Mus. 240	154	77	2	164
Giuenlia	" 900 " 250	118	127	31	216
Chiragi	" 330 " 300	96	82	91	133
Osmanfaça	" 450 " 342	114	68	84	69
Osmancea	" 240 " 400	148	29	76	97
Tatlageac	" 145 " 190	25	58	60	43
Hairancheoi	" 530 " 48	57	29	9	15
Essechioi	Bulgari 564	58	146	344	4
	Români 9				

	Locuitori	n'au pământ	au pământ	loturi mici	loturi mari
Carvan Mare .	Bulgari 149 Rom. 21	25	27	81	3
Dobr. Vale . . .	" 619 " 10	58	61	235	7
Lipsita	" 706 " "	25	166	298	7
Garlita	" 903 Rom. 5	58	152	285	9
Canlia	" 1048 " 18	54	167	328	17
Galița	" 238 " "	4	51	285	9
Almalău	" 1634 Rom. 23	156	249	417	2

Notele sunt din Darea de seamă a d-lui Vărnăv, studiind comparativ tablourile sale.

Socotesc că comparațiile din aceste două tablouri sunt destul de sugestive și pot dovedi lămurit că numai tendința de a se asigura stăpânirea pământului rural, aceloră cari pretind stăpânirea politică, nu s'a urmărit în Constanța.

Totuși este locul să observ în trecut că dacă în județul Constanța s'a creat proprietatea mijlocie și cea mare, afară de proprietatea mică asigurată populației bulgare, în Tulcea în afară de excepții rare, favorizați de soarta — mai bine zis de inginerii parcelatori — s'a creat încă cea mai mică proprietate, chiar mai puțin de 10 ha, în afară de centrele despre nordul Babadaghului, unde în masivul etnic bulgăresc s'au dat câte 10 ha nu numai capului de familie, ci copiilor din fașe, și celor ce urmau să nască în viitor.

Tocmai contrarii celor ce s'au petrecut în Constanța.

Ca stăpânire a solului rural în județul Tulcea, avem de observat ciudățenia cazului *).

Din totalitatea pământurilor parcelate (cu tapiu 66.981 ha și cu declarație 117.454) în total 184.435 ha, Românii reprezintă 37.7% din cifra globală a populației, stăpânesc numai 63.125 ha, iar toate cele alte neamuri la un loc posedă 121.310 ha.

În ambele județe însă cu prilejul parcelării pământurilor, odată cu punerea pietrei fundamentale a proprietății asupra

*) Vezi Luca Ionescu. „Dare de seamă” pag. 129.

gției din Dobrogea, izvor necurmat ca consecințe și în politica și în starea economică a țării, nu a fost un plan determinat, nu a domnit un principiu, nu s'a tras un fir roșu conductor în vederea intereselor neamului stăpânitor.

Gresesc; interese au fost, dar în orice caz nu ale neamului.

De pildă în județul Constanța sunt sugestive tablourile pe care le-am extras din rodnică lucrare a d-lui Scarlat Varnav, situația județului Constanța pe anul 1903.

Numele Com.	Națion.	No. suf.	Au pământ.	N'au pământ.	Hect. pos.	Lot. inter.	10-50	50-100	100
Chioseler . . .	Români	830	109	107	4016	9	152		
Giuenlia . . .	"	300	127	118	5529	31	211	4	1
Ciobanu . . .	"	1556	180	190	2604	506	26		
Caramurat . .	Germ.	862	244	195	7298	381	81	31	
Carol I . . .	Români	1659	235	208	11378	444	96	84	1
Daeni	"	1793	264	190	5648	642	128		
Garliceu . . .	"	1351	166	161	3506	522	31		1
Gheringec . .	"	800	154	200	6947	132	146	16	6
Velicheoi . .	"	213	28	73	831	93	12		
Almalau . . .	Bulgari	1634	227	156	2062	417	2		
Canlia	"	1048	160	54	2239	328	17		
Essechioi . .	"	619	145	58	1653	344	4		
Lip. Coslugea	"	1374	287	96	3777	655	16	0	1
Garlița	"	1241	203	62	3436	410	24		

Ia comune locuite de Români, locuitorii în majoritate zdrobitoare n'au de loc pământuri; terenul este împărțit în loturi mijlocii, mari și latifundii, pe când în comunele locuite de Bulgari, locuitorii în minoritate mică, neînsemnată n'au pământuri; pământurile sunt împărțite în loturi mici, de loc mijlocii și într-o singură comună un lot de la 100 ha. în sus.

În județul Tulcea statistica desminte categoric raportul comisiei pentru constituționalizarea Dobrogei.

Românii ca proprietate mică (1-25 ha) stăpânesc din to-

talitatea pământurilor parcelate ha 11.994 cu tapie și 40.859 cu declarație față cu 3.064 cu tapie și 16.023 cu declarație stăpânite de Bulgari.

Proprietatea mijlocie (25—100 ha) pot zice că este exclusiv în stăpânirea bulgărească; 2670 ha cu tapie și 905 ha cu declarație în stăpânire românească, față cu 11.098 ha cu tapie și 2.067 ha cu declarație stăpânite de Bulgari, iar cât privește proprietatea mare dela 100 ha în sus, stăpânirea ei și o dispută ambele neamuri, Românii cu 1.696 ha, Bulgarii cu 1.197 ha.

Din punctul de vedere dela care am purces, trebuie să mergem cu studiul nostru și mai adânc; să cercetăm mai cu profunditate chestia: cui s'a dat stăpânirea solului Dobrogei.

Alăturatul tablou este plin de învățăminte.

	Hectare pr. mică 1—25	Hectare pr. mijloc. 25—100	Hectare pr. mare 100 în sus
Români	57.853	3.576	1.696
Slavi	78.025	13.332	1.197
Musulmani	13.685	1.528	300
Celelalte națion. Germ., Greci, Arm., Francezi.	11.869	1.280	535

Așa dar Românii la un loc cu celelalte neamuri: Germani, Greci, Armeni, Țigani, Francezi, Evrei, Unguri, Englezi, Poloni, posed împreună proprietate mică 69.722 ha, proprietate mijlocie 4.856 ha și proprietate mare 2.231 ha, iar toate neamurile aceste, cu Musulmanii, în opoziție cu Slavii stăpânesc în Dobrogea proprietate mică 83.407 ha, proprietate mijlocie 6.384 ha, proprietate mare 2.531 ha, pe când Slavii sunt stăpâni pe 78.025 ha proprietate mică, 13.332 ha proprietate mijlocie și 1.197 ha proprietate mare.

Cu un cuvânt stăpânirea solului Tulcei o au Românii,

Musulmanii cu celelalte neamuri la un loc ha 92.322 pe când Slavii singuri au 92.554 ha.

Aşa dar în judeţul Tulcea Slavii abia în umăr de 58.653 suflete dispută Românilor şi celorlalte neamuri la un loc în număr de 77.560 proprietatea pământului în judeţul Tulcea : 92.322 hectare faţă cu 92.554 hectare.

Dacă în Constanţa tabloul nu e îmbucurător, apoi în Tulcea tabloul este trist.

Şi dacă voi discuta lista electorală a comunei de reşedinţă Tulcea aşi putea spune celebrului statistician, care şi-a permis să dea astfel de date, că în Tulcea au drept de vot la comună 432 alegători români şi cu celelalte neamuri faţă cu 235 slavi, şi din acest număr de 432 să scădem 62 evrei, rămân 370 cu funcţionarii comunei, judeţului, cu ofiţerii garnizoanei.

Cum rămâne acum teoria raportului comisiunii pentru constituţionalizarea Dobrogei ?

Ceeace este extrem de ciudat şi ne dovedeşte viu cât de puţină grijă am avut de proprietatea rurală cu prilejul împărţelei, cu câtă desinvoltură, ca să nu zic alt cuvânt, inginerii parcelatori, şi străini de neam şi lipsiţi de pătrunderea lucrărilor, au tratat averea Statului încredinţată lor, e destul să relev faptul că în judeţul Tulcea s'au împărţit la *Bulgari* 41.424 ha, la *Români* 20.613 ha pământ cu declaraţie, loturi dela 10—25 ha.

Aceste pământuri „cu declaraţie“ s'au împărţit în urma unei simple petiţii pe 25 bani, pe care locuitorii o înaintau autorităţii, manifestându-şi dorinţa de a lua „atâtea“ hectare, iar autoritatea rămânea liberă de a acorda sau refuza cererea.

Pe aceste cereri în masivul etnic heteroglot sunt semnaţi copii din faşă, copii viitori şi nume fictive.

S'a cercetat ?

Nu.

Convenţiunea aceasta e valabilă între Stat şi reclamant minor, neexistent atunci, sau fictiv ?

Anulabilă.

Faţă cu elocinţa cifrelor guvernele nu au pregetat să ia,

măsuri, căci măsurile se impun negreșit, și în prima linie s'a găsit paliativul „improprietății veteranilor“.

Dar și cu acest paliativ s'au făptuit atâtea greșeli încât măsura în loc să fie rodnică în bine a zămislit batjocura.

Trec repede peste valoarea reală a caselor tip; nu e treaba mea.

Veteranii s'au improprietat prin excelență în masivul etnic eteroglot; improprietarea lor însă a creat nu coloni, me- niți să ducă în viitor faima destoiniciei românești, ci argați la cheremul proprietarilor băstinași.

Nu se duce lupta grea pentru existență cu 8 hectare de teren, din care 1 hectar islaz, iar din cele 7, majoritatea hectarelor pădure încă, față cu băstinașul improprietat cu 50 ha, indușmănit cu colonul nou venit, gata de hărțuială, pentru că în forul conștiinței lui a judecat că venirea colonului îi a luat restul pământului care s'ar fi cuvenit lui și a lor lui, gata de luptă pentru că „străinul“ îi a venit nepoftit în casă.

Colonul veteran pe lângă lupta începutului, are în față hărțuiala vecinului, pisma deaproapelui și strămtorarea mijloacelor.

Casa este în adevăr model, odăile cu batătura-i goală, și în cuprinsul ei nimic decât doi boi prăpădiți împerechiați cu zorul.

Colonizarea se impune neapărat, mai cu osebire în masivele etnice străine nouă și ca limbă și ca obiceiuri. Colonizarea în sistemul de azi cu șase hectare, cu cortelul tuturor relelor zămislite de neajunsul sărăciei în loc să atingă ținta, dă roade tocmai diametral opuse.

În locul pionului așezat să dovedească destoinicia neamului, element de ordine, pus să lege ambele laturi ale Dunărei și țării Pontului cu patria mare prin aceleași legături de sentimente și de vederi, avangardă în lupta de asimilare, am creat argați neamurilor străine și încă argați înjosiți de un stăpân pornit contră-le.

În vederile economistului Bourde o familie, ca să poată trăi, ca să se poată desvolta în largul ei, ca să-și poată împlini menirea, are nevoie de 30—50 hectare.

În colonizarea actuală, nu trebuie să aruncăm vină grea asupra acelor dintre veterani cari luând în stăpânire lotul ce li s'a convenit s'au grăbit să-l arendeze și nu fac act de prezență decât chemați să-și încaseze arenda.

Nici trebuie să acuzăm pe acel care și a creat moșie în Dobrogea, luând procuri cu chip de administrație, dela români improprietăriți de formă, —lupta pentru existență—nici pe ciocoiășul care a rupt un trup de 100 de hectare, acum în urmă, ca să facă încercări cu sămânța de bumbac ca în loc de bumbac și să răsără orz și grâu, dând pământului în jumătate la locuitorii plugari.

Ce ușor este să faci pe proprietarul mare, să-ți spună Agighioleanul ¹⁾ „boerul“ cu moșie creată cu un timbru de 30 bani.

Mi s'a obiectat: „este Român“.

Sunt 5 milioane de români, fără nici o diferență între „boerul“ din Agighiol și nenorociții ceilalți în număr de 4.999.999.

Greșesc: „boerul“ este cumnațul secretarului general sau nepotul nu știu cărui ministeriabil, fapt care îi permite gluma să semene bumbac pe pământul statului și să răsără orz, bun de temelie capitalului viitor.

Dar iar nu este nici vina boerului, *Culpa levis* este vina lui; este *Culpa lata* a acelor aruncați, nechemați în capul trebilor, cari nu sunt destul de pregătiți și în a căror mentalitate se amestecă interesele personale cu interesele țării, căci pentru împlinirea menirii Dobrogei, în viitorul și politic și economic al țării românești, fiecare palmă din proprietatea rurală trebuie cumpănit împărțită și loturile de improprietărire cu osebită chibzuință hărăzite.

Pe aceste vederi, pe lângă colonizarea Dobrogei cu veteranii războiului pentru independență, este absolut imperios să opunem cu osebită celeritate proprietății mici și mijlocii eterogene o dezvoltare pe cât posibil mai întinsă a colonizării românești în proprietate și mică și mijlocie.

În spre Dobrogea trebuie împins curentul de emigrare ce se manifestă în păturile agricole din imperiul Habsburgic.

1) Locuitorul din satul Agighiol.

Emigranții în spre America sunt perduți menirei românismului; se impune să se vulgarizeze pe cât mai mult cunoștința resurselor de cari se bucură Dobrogea, ca aceste elemente, hotărâte spre emigrare în lupta pentru traiu, să-și îndrepte gândul spre un colțișor în care domnesc legile țării, în care găsește frați de același sânge, cu aceleași aspirațiuni.

În împlinirea acestui scop este ușor de aplicat sistemul *Wakefield*, bazat pe aceste două principii alături puse: vânzarea terenurilor cu termen, (fără dobândă) iar veniturile vânzărilor să se întrebuinteze tot în ajutarea coloniștilor pentru instalarea lor.

Nu vistieria Statului tixită cu bani asigură prosperitatea unei țări, ci din contră bogăția populațiunei muncitoare, în specia noastră îmbelșugarea populațiunei agricole, asigură bună stare a țării.

În Dobrogea guvernul trebuie să se razime în mijloacele lui de guvernare pe o populațiune de origină română, pe cât posibil mai numeroasă, sau în caz fatal de origină romană.

Merg mai departe în atingerea scopului; sute de hectare cu care s'au creat boerii în Dobrogea cu timbru de 25 de bani la vreme, azi cu 30 de bani,—să se închirieze pe preț minim, să se dea în împrumuturi cu camețe mici, asigurând dreptul chiriașului de a cumpăra pământul închiriat.

În orice caz populația agricolă se leagă de glia pământului muncit de el ani în șir. De colonizarea Dobrogei cu elemente românești, veterani, imigranți, români de neam sau de rasă romanică, se simte imediată nevoie, pentru că parlamentul în anul 1882 nu a primit propunerile unor deputați naționaliști *) de a se crea masive românești; în centrele eteroglole.

Se simte nevoie și pentru a se pune temelie rodnică că pământul rural să fie în stăpânirea neamului care are și stăpânirea politică și pentru că, să spunem adevărul fără înconjur, să nu ne legănăm în iluzii că în Dobrogea nu am avea elemente cari privesc cu ochi dușmani progresele reale

*) R. Opreanu

ale stăpânirii noastre, cari nu ar jindui menirea neamului românesc în Dobrogea.

La început până în anul 1896 pe cale de cucerire de neam prin neam am fi avut de combătut un mic număr de străini, pentru „neînțemeiatul“ motiv că conștiința națională dormita. Printr'o ciudată fatalitate a născut atunci „teoria românismului“, iubirea de neam concentrată și monopolizată de un soi de oameni, numai de guvernamentali, teorie care a avut efectul să îmbogățească pe unii și să deștepte prin violența măsurilor și pe acei a căror conștiință națională nu numai că dormita, dar dormita somnul adânc în care o confundase dulceața măsurilor administrative, liniștea traiului și legalitatea.

Regretatul Ion Nenițescu, promotorul teoriei, socotesc că a fost animat de sentimente bune, dar principiile s'au speculat și garda pretoriană era puternică.

Se deșteptase el la vreme, cunoscuse la timp erorile, cer-nuse adevărul de minciuna îmbroboditoare de creeri, dar nu a putut repara greșelile, căci moartea grabnică a tăiat firul tuturor intențiunilor sale bune.

Trebue să recunosc că în *luptă fațișe* nici unui neam din lume nu i se poate impune o conștiință națională altă decât aceea moștenită din negura veacurilor, dela sânul mamei.

Cu toate că trebue să mărturisesc iar că un popor mai sus pus pe scara culturală, la dispoziția căruia este școala, biserica—socotesc că este vorba de două neamuri între cari diferența de credință nu a tras linie de demarcare mai puternică decât zidul chinezesc—in mâna căruia s'a concentrat puterea administrativă, are puțința de a atrage un neam mai jos pus pe scara culturală în cercul său de gândire, cu blândeță, încet încet, ca apoi încrucișarea de rase să complecteze acea ce a început puterea administrativă cu blajine măsuri, școala, starea superioară mentală și puterea de asimilare a neamului.

Nu prin război s'au stins Dacii, nu prin foc și sabie am trecut elementele slave, fie reslățite fie în mase, mai mult sau mai puțin compacte din Dacia Trajană.

Aceste popoare au murit fiindcă „s'au altoit cu alte elemente naționale“ mai puternice fie ca număr fie ca superioritate mentală ¹⁾.

În orice caz nu propovăduesc încrucișarea de neamuri în mase, în mod forțat, între elemente absolut disparate, fără nici o condițiune.

Pun teoria forței de asimilare a neamului românesc, nu prin promiscuitate, ci prin altoirea acelorăși gândiri, acelorăși obicei, așa ca încrucișarea de rasă să fie o urmare firească a împrejurărilor vieții comune și de loc a întâmplărei bestiale.

În această stare de lucruri nu ne putem teme de veracitatea teoriilor noi în contra amestecului raselor, în contra știrbirei sufletului rasei, adevărat în contra ciuntirii complexului de idei și de sentimente comune, care fac puterea popoarelor și fără de care nu poate exista idea de națiune și de patrie. ²⁾

Nu pledez aplicarea teoriilor de românizare cu orice preț, prin siluirea conștiințelor, fără selecțiune, prin promiscuitatea raselor, mai cu seamă prin efectul prostituției rasei neromane, contra cărora s'a ridicat cu toată vllaga d-rul Aurel C. Popovici în opera sa în contra tendințelor de maghiarizare. ³⁾

În aceste dovezi în linii generale arătate, socotesc eu, că înainte de a se rezolva chestia constituționalizării Dobrogei trebuie negreșit să se lămurească chestia exercițiului dreptului politic, stăpânirea pământului rural; trebuie limpezită chestia colonizării; împroprietăririi naționale asupra unui însemnat număr de hectare rămas pe seama statului, ca nu cumva vorba deputatului Flandin să se cuceriască pe căi economice, ceea ce nu le-a fost dat și nu le va fi dat să cuceriască cu armele.

Tot în preajma acestei chestii arzătoare, pusă brusc pe tapet de chiar șeful partidului, cu prilejul programului său

1) Conte Gobineau „Essai sur l'inégalité des races humaines“ Paris. Fiomel-Didot.

2) Gustave Le Bon Legi psihologice ale evoluțiunii popoarelor.

3) Aurel C. Popovici: Statele Unite ale Austriei mari.

de guvernament, mă întreb cu drept cuvânt, cum s'a întrebat d. Ovid Buteanu, vechi și destoinic slujbaş superior administrativ, ce se face cu catagrafia neamurilor poruncită de omul de stat, Mihail Kogălniceanu, care și a dat seamă că odată cu începerea stăpânirii politice românești asupra Dobrogei se cuvine ca poporul stăpânitor dela primul pas să și dea cu socoteală ce primește, în ce condiții sociale și politice primește noua provincie ca norod locuitor.

Și dacă porunca ministrului s'ar fi tradus esact în fapt, de multe neplăceri ne am fi ferit azi, multe cărări s'ar fi netezit, cari să ducă ușor la constituționalizarea Dobrogei.

Ministrul a poruncit catagrafia populațiunei Dobrogene, numărul sufletelor cu suditența, capului de familie, iar autoritățile au înființat un registru, nesnuruit, nenumerotat, neparafat și mai cu osebire nesemnăt de nimeni, teftor de băcănie de altminteri, care dacă nu inspiră nici o credință, dovedește care era spiritul de care era animată populația străină la început cu prilejul facerei catagrafiei, și cum s'au strecurat în cetatea romanismului pe căi piezișe — de interes — acei cari la început — la catagrafie — erau cu emfază sudiiți sau «unterthani».

Căci dacă cereau din dragoste supușenia română sau dacă în adevăr au fost sub supușenie otomană, care ei împingea mai târziu să pretindă supușenia românească, de ce oare la început nu au declarat aceasta, de ce dela început nu au fost trecuți între alegători?

Nu e cu puțință să ne închipuim că funcționarul însărcinat cu catagrafia ar fi trecut de la el, — fără nici un rost — suditența cutare sau cutare.

Pentru ce?

La ce îi ar fi folosit?

Dar ca să ilustrez cu pilde vii cum s'a forțat ușa cetățeniei române acest tablou este mai deslușit decât orice argumente.

Numele și Pronumele	Suditența	Acte doveditoare	Locul nașterii	Anul înscrierii în listele elect.	Observații
Alexe Avramide	Greacă	Pasport regulii în țeară No. 487/81.	Premeni	1889	Resp. cu dec. 1339/80 ca sup. grec. idem la 1882 dec. 975.
Anghel H. Ivanof	Otomână	Pasport otoman No. 403/80; biletul de liberă petrecere No. 516/80.	Șumla	1886	idem dec. 9/86; ins. of. 1889. Din oficiu
Avram Belivan	Austriacă	Bilet de liberă petrecere No. 699/81, întregiat pe pasport.	Pravădia	1892	Din oficiu. Respins la 1880* cu decizia No. 1439.
Anghel Chirciu	Bulgară	Pasport No. 481/80; bilet de liberă petrecere 417/80.		1880	Din ofic. rap. percep.
Cosma. Cusmici	Rusă	Bilet de liberă petrecere No. 4680 întregiat pe pasport.		1881	idem idem
Dima Minciu	Bulgară	Biletul de liberă petrecere No. 160/80 și No. 296/81 întregiat pe pasport.		1885	idem idem
Dimitrie Hr. Arnăutu	Greacă	Biletul de liberă petrecere No. 479/83 întregiat pe pasport.		1886	Din oficiu.
Grigore Parfenof	Rusă	Biletul de liberă petrecere No. 417 întregiat pe pasport.	Șumla	1882	Raportul percepției.
George T. Panoff	Bulgară	Bielele de liberă petrecere No. 868/82; 344/83; pasport bulgar No. 814/83.		1886	Din oficiu.
Grigorie Pivniscoff	Rusă	Pasport rusec No. 493/80; bilet de liberă petrecere No. 491/80.			
Bercoy Ghinsberg	Austriacă	Biletul de liberă petrecere No. 644/81.	Galiția	1892	Resp. 1880, resp. 1887.
Ivan Ivanof	Bulgară	Biletul liberă petr. No. 270/80; 125/83.	Casapebeoci	1895	
Ivan Gheorghieff	Rusă	Pasport rusec No. 294/80; bilet de liberă petrecere No. 441/80.	Belgrad	1882	Din ofic. rap. percep.
Jordan Ivanof	Bulgară	Bilet liberă petr. 495/81; 86/82; 474/83.		1892	Din oficiu.
Nahman Orenstein	Olandeză	Bilet de liberă petrecere No. 378/80.	Galiția	1887	idem idem
Panaioț Ivancoff	Bulgară	Pasport No. 1418/80; bilet de liberă petrecere No. 124/80.	Siliștra		
Stoian Nicoloff	Bulgară	Bilet de liberă petrecere No. 468/89.	Galiția	1892	idem
Simon Moceansky	Austriacă	Bilet liberă petrecere No. 91/84; 58/92.	Crania	1895	idem
Ianis. D. Crandioț	Greacă	Trecut în cnaștr supus. greci No. 45/72.	Tulcea	1880	Din ofic. rap. percep.
Odișea. Caravă		Certificatul consulului elin No. 385/90.	Tulcea	1881	Din oficiu.
Iani Resvanis		Adm. minist. de ext. No. 49.603/85, către prim. Tulcea; înreg. No. 929/86; proces-verb. al supl. trib. Tulcea din 1878 diés. în comun acord cu l. Resv., ducg. cons. grec.	Sihăca	1886	Consilier în Tulcea, numit de guvern. Primar la Chișia la Pontiond.

În primele liste electorale, și acelea ale anului 1880, cu toate că ele s'au alcătuit fără cumpănială, fără pregătire, întemeiate pe raportul percepătorilor, adevărind censul, totuși constat la Tulcea un mic număr de alegători străini, între cari abia 18 evrei.

La 1881, după un an, s'au găsit doi contestatori, — Scheletti și Cristidi, biuroș de avocatură în Comun, — cari întemeiați pe slăbiciua consiliului, pe nepriceperea lui, abia instalat de un an — cari au introdus 70 de străini, dintre cari 38 evrei, fără acte, fără forme.

În adevăr se potrivește cuvântul psalmistului :

Als tale dintru ale tale.

Dorul de câștig a înfrânt ușile cetățeniei.

Tabloul publicat, nume date în vileag, sunt icoană vadită a încuriei noastre, fac vie pildă că mulți străini, nechemați, neîndrituiți au știut să se strecoare.

Așa dar la început supușenia românească era rău privită ; încet, încet însă interesul a primat sentimentele străinilor de neam și găsind deschisă ușa au intrat în fortăreața Romanismului, s'au așezat la masa mare și nu de multe ori, eri ca și acum dictează, ca la ei acasă, fără să fi dovedit destoinicia în luptă pentru românism, fără să fi dat pildă vie de dragoste de neam, fără să fi arătat limpede că au același complex de idei și de sentimente care face tăria popoarelor.

„De câteori volintirii dela Șipca din 1877 cari la 11 „Aprilie nici nu erau în Dobrogea, necum supuși otomani, „nu s'au răsfațat pe scaunul de consilier județean sau în haina „de edil comunal, fie că au fost aleși din porunca prefectilor, „fie numiți ca reprezentanți ai guvernului în disprețul legei „în ironia art. 3 din legea de organizare a Dobrogei.

„Unii se răsboiau în 1877 în rândurile voluntarilor ruși, „alții neguțătoriau în urma armatelor aliate, alți cărăușiau „în concurența pahonților, iar după război au isbutit din „slăbiciunea noastră, din neascultarea poruncei ministrului „Kogălniceanu, să îmbrace haina nepătată a cetățeniei românești“.

Aşa zugrăveşte în culori vii d. Ovid Buteanu în broşura d-sale o ciudată stare de lucruri.

Trebue să ştie multe d. Buteanu în calitatea sa de fost sub-prefect.

Cu câtă obidă privim la astfel de fapte, cât dispreţ ei se cuvine aceluia prefect, famen, care n'a pregetat să ingenuche intereselor sale personale demnitatea neamului.

Oricât ne-am întoarce, ori cu câtă bunăvoinţă am voi să privim greşelile trecutului, fără să ţintuim pe păcătoşi la stâlpul infamiei, o revizuire serioasă a listelor electorale comunale se impune.

Nu se poate permite, nu se poate ierta greşala să se acorde dreptul de a păşi pragul parlamentului voluntarului dela 1877, supuşilor austriaci şi greceşti până la catagrafie, chiar dacă s'au găsit reprezentanţi ai guvernului, dacă autorităţi necontrolate au deschis largi uşile cetăţeniei româneşti în dispreţul poruncilor constituţionale.

Controlul nu el poate face cetăţeanul, greutatea este prea mare pentru puterile lui, căci dovezile sunt greu de adunat în contra acelor furişaţi în drepturile neamului.

Puterea executivă este singură în măsură a scărmana listele electorale, lămurind poziţia fiecăruia, limpezind dacă la 11 Aprilie 1877*), zi fixată de legiuitor, ca punct de plecare X sau Y, trecut în simulacru de catagrafie, era „rala“ otomană sau supusul altei puteri.

Dacă legea legilor a pus atâtea stavile, a îngrădit cu atâtea garanţii încetăţenirea celor străini de neam, pretinzând do-vada făţişe vie a iubirei lor, ertat este, în dispreţul poruncilor Constituţiunei, să ne gândim la constituţionalizarea Dobrogei înainte de a purifica atmosfera viciată, înainte de a cerni adevărul din minciună ?

Altfel acei ce se grăbesc cu proclamarea drepturilor politice Dobrogenilor introduc în cetăţenia noastră aleşi şi ne-aleşi, fac o puternică spărtură îngrădirilor ridicate de Con-

*) Toţi locuitorii Dobrogei cari în ziua de 1877 erau cetăţeni otomani, devin şi sunt cetăţeni români. Art. 3 legea Dobrogei.

stituțiune tocmai pentru a feri fortăreața neamului de acei cari caută intrarea nu din comunitate de sentimente cu norodul, ci din interese ale lor sau ale altor seminții străine și dușmane nouă.

Socotesc că nu în pustiu am ridicat graiul meu și dacă până acum am lăsat neastupată spărtura prin care s'au strecurat venetici în exercițiul drepturilor de alegători și eligibili la comună și la județ, este o crimă dacă cu ușurință am lăsa celor nechemăți deschisă porțița la sfatul trebilor țării.

Și dacă nici aceste două considerațiuni de ordine economică și politică nu trag de loc în cumpănă, atunci Dobrogea este gata pentru constituționalizarea ei.

Socotesc însă că se cuvine să aibă întâetate și cestia regulării proprietății imobiliare rurale în Dobrogea și cestia purificării listelor electorale, ca apoi să ne gândim la acordarea unor mai întinse drepturi.

Cu atât mai mult se cuvine întâetate acestor două principii, cu cât bastinașii noiei provincii sunt Români și Musulmanii, cu cât acestor două neamuri se cuvine și istoricește și toponimicește stăpânirea Dobrogei.

Rușii din Delta Dunărei, sunt urmașii cazacilor Zaporojeni trecuți în Deltă cu autorizația Sultanului, având hatmanul lor, privilegiul de a purta arme; Bulgarii sunt colonii lăsate de armatele rusești în urma resboaelor purtate cu Turcii, colonii transplantate din Basarabia și din jurul Brăilei. (În județul Tulcea).

Evreii, Grecii, Germanii sunt veniți în mod sporadic, puțin la număr, fără veleități *).

Cu toate aceste constatări cu neputință de înfrânt nici pe cale de fapte istorice, nici pe cale de toponimie, neamuri fără pretenție de stăpânire de veacuri tind să pună stăpânire asupra acestei provincii pe cale economică, prin stăpânirea pământului rural, strecurându-se apoi în inima cetățeniei românești pe furiș, tinzând să esercite și o domi-

*) Vezi „Dobrogea din toate punctele de vedere“.

națiune politică, de multe ori în dauna românismului prin slăbiciunea, somnolența, celor puși în capul trebilor, prin arta lor în a se gudura, în a mângâia.

Pentru cei mici și ca suflet și ca creier, trimeși perfecți din greșală, cel mai puternic soporific este lingușirea.

Și în timpii din urmă cam mulți la număr au fost acei cari au dormit, sculați din somn la fiecare cap de lună ca să încaseze leafa și diurna.

Numele lor este faima lor ; pe urmă-le nu a rămas nimic decât poate consecințele păcatelor lor, și acei cari voesc să-i cunoască nu au decât să studieze munca uriașe a unor oameni ca Remus Oprean, Paul Stătescu, Luca Ionescu, Ion Nenițescu, Scarlat Varnav, Em. Culoğlu general Dunka, în comparație cu perioadă celor trimeși pe pricopseală sau din greșală de nume, cu excepția negreșit a prefecturilor de scurtă durată.

Mai sunt de îndeplinit încă multe nevoi, mai sunt de aplanaț încă multe greutăți, înainte de a putea zice că stăpânirea Dobrogei, cu Gurile Istrului, cu țărmii Euxinului, s'a legat de patria mamă „cu lanțuri mai tari decât arama“, vorba poetului.

Ținta nu e departe, căci cu drag au pus munca lor la îndeplinirea menirii neamului nostru oameni de seamă chemați la conducerea trebilor, rodnice au fost măsurile luate și zadarnice a fost și încercările dușmanilor și tembelismul. Opera însă, fără să ne rușinăm, nu este îndeplinită, căci multe și felurite au fost pricinile, dujmănești au fost piedecile.

Dacă în modesta mea vedere cred că nu este potrivit momentul să constituționalizăm Dobrogea, apoi iar socotesc eu că nici forma prea autocratică de astăzi nu mai poate dăinui în noua provincie.

Dacă la începutul reocupațiunei acestei provincii, răslăfită de noi în negura vremurilor trecute, a fost nevoie ca puterea guvernului să conducă, norodului realpit patriei mume, primii pași șovăitori în calea exercițiului unor drepturi politicești — mai mari sau mai mici — această nevoie acum după 27 de ani de guvernământ a încetat.

Norodul s'a indeletnicit în trecerea dela sistemul de guvernământ obicinuit în provinciile turcești la un guvernământ în care este chemat să-și spună și el cuvântul în gospodăria comunei și a județului.

A încetat teama că nu cumva pătura intelectuală, dușmană aspirațiilor neamului și însărcinării date nouă de congresul delă Berlin, pusă în frunte prin voința alegătorilor, să dea la Comună și la Județ alt vâgaș de muncă decât acel vizat de puterea guvernului.

S'au pulberat în vânt ca pleava veleitățile art. VIII din tractatul de pace dela San-Stefano, în care se spunea ca trupele de ocupațiune rusești, și vor păstra comunicația cu Rusia nu numai prin România ci și prin porturile Măre-Negre... așa că veleitățile născute odată cu guvernul proivizoriu s'au năruit.

Populațiunea Dobrogei s'a pregătit în deajuns ca să prieceapă și să aplice o rodnică gospodărie în trebile județului și comunei fără epitropisirea nimănu, mai cu osebire că puterea centrală s'a depărtat cu totul acum în urmă de principiul selecțiunii în numirea reprezentanților săi în Dobrogea și epitropul legal creat prin lege a ajuns astfel ca mentalitate jucăria epitropisitului.

Iar dacă în vremuri, cu prilejul votărei legii de organizațiune a Dobrogei, s'a sfințit de o Cameră liberală epitropisirea voinței celor guvernați, s'a introdus într'o parte a vieței românești satrapia, de ce nu ași spune cuvântul, atunci s'a luat zălog cuvântul celor chemați în fruntea trebilor țării ca prefecturile Dobrogei vor fi menite celor destoinici,

Când zălogul numai este, este drept că atotputernicia, hărăzită atunci prefectilor de seamă, astăzi nu poate zămisli decât fără de legi, prin firească urmare, murmure și turburări. Se potrivea vremea de atunci cu dispozițiile legii cari lăsau prefectului dreptul de a cumpăni voința alegătorilor, în trebile județului și comunelor, cu interesele guvernului, „numind“ la județ patru consilieri din care tot guvernul numea pe prezident, la comună *alăturând celor 6 aleși, trei numiți*, din cari tot puterea centrală numia pe primar.

Majoritatea astfel era asigurată guvernului și primarul și presidentul consiliului județean erau, ca să zic așa, mai mult slujbașii guvernului decât reprezentanții norodului.

Azi însă efectul este tocmai contrariu.

În vremuri s'a căutat să se asigure supremația puterii guvernului față de veleități dujmănoase; azi se asigură puterea celor ce se știu gudura, față cu veleități de neatarnare ale corpului electoral.

La Constanța și la Tulcea licența legii de organizarea a Dobrogei, cu numirea din partea guvernului în reprezentanța comunală, a mers atât de departe încât în ambele comune de reședință s'au numit primari, „băeți de familie“ din București, nu dintre notabili, cum cere legea, nici *înscrși măcar în listele electorale* ale Tulcei sau ale Constanței.

Dacă Mihail Kogălniceanu, autorul legii, a cărui vlagă abia a potolit în Camera liberală rabstirea contra atâtor dispoziții conservatoare, ar fi știut că din ocrotirea legii se va zămîșli licența legii, socotesc eu că ar fi fost alături de profetul P. Ghika.

Și dacă pe urma acestor licențiați, — eșiți din licența legii — ar fi rămas ceva.

Am văzut poliția susținând lista A. Demiroff — I. Pacioff în contra candidaților Baboeanu și Ion Munteanu, isbutind lista Pacioff-Demiroff cu trei voturi, adunate de administrația românească în contra candidaților români.

Am trăit să văd rușinea cum capul listei administrative, căzând de multe ori în alegeri, să intre pe fereastră la Comună, numit de guverna și consiliar și primar.

Dacă la început interesele guvernului au putut porunci o fățișe epitropie a puterii guvernanților de către puterea guvernanților, azi când se discută, dacă este vremea prielnică, să se constituționalizeze Dobrogea, — în pragul intrării noastre depline în Constituțiune — astfel de dispoziții sunt anacronisme.

Nu este prielnic minutul să intrăm în Constituțiune; dar nici restricția legii de organizare a Dobrogei nu se mai

potrivește cu împrejurările din provincia realipită, după douăzeci și șapte de ani de administrație românească.

Este absolut imperios cerut, că restricțiile din legea de organizare referitoare la exercițiul drepturilor de ales și eligibil la județ și la comună, să dispară.

„Legea comunală și dispozițiunile legii județene se aplică și în partea de dincolo de Dunăre a României“, ar zice un singur articol din proiectul de lege, proiect al cărei alcătuire se cuvine neapărat actualului guvern, în executarea cel puțin a o parte a programului dela Iași.

Cățiva ani exercițiul neimpedicat al sistemului electoral din țară, cât privește colegiile electorale și județene, pe lângă că ar îndeletnici pe Dobrogeni cu exercițiul dreptului mare de a trimete reprezentați în Sfatul Țării, apoi ar putea servi drept școală și asupra aptitudinilor norodului și asupra înclinărilor populațiunilor eterogloze în exercițiul acestor frânturi din drepturile politice.

Ar fi în orice caz „un pas înainte“ în drumul care duce la împlinirea menirii neamului românesc la Gurile Istrului.

Ori cum vom privi această cestiune, ea este de o reală importanță.

În preajma ei însă dela început, parcă ar fi un cuvânt de ordine, discuția s'a mărginit la raportul comisiunii instituită pentru studiarea acestei cestiuni, la câteva corespondențe de gazetă, dôleanțe, la broșura D-lui O. Buteanu, la „Dobrogea și Dobrogenii“ datorită penei D-lui C. Parioano la articolele *Adevărului* (22 August) și la seria de trei articole din *Acțiunea Conservatoare* (13, 15, 17 August).

Numai atâta cinste se cuvine acestui pas mare, acestui punct important din programul partidului conservator cantacuzinist ?

Nici *Epoca* — organ oficios al partidului conservator carpist, nici *Voința Națională*, ziar oficios liberal, nu au rostit vreun cuvânt în jurul acestei cestiuni, desbătute ca parte inherentă a programului unui partid de guvernământ. Tacerea a devenit și mai semnificativă, mai cu osebite după ce s'a publicat raportul comisiunii instituite cu studiarea acestei întrebări, dacă se cuvine sau nu Constituționalizarea Dobrogei.

Ori raportul cuprinde atâtea temeuri puternice, încât orice discuțiune este de prisos și chestia constituționalizării Dobrogei este rezolvată

Atunci partidele de guvernământ în opoziție astăzi, au cuvântul, căci întrebarea asupra oportunității Constituționalizării Dobrogei, nu este o întrebare fără miez, ea atinge direct viitorul Țării.

Ori raportul comisiunii este sec, fără teme, căci adevărul istoric că Dobrogea a fost în stăpânirea voievozilor Mircea, Ștefan, Vlad-Țepeș și Aaron-Vodă nu țae nodul întrebării, cum acest nod nu-l limpezește nici afirmațiunea întemeiată pe fapte de domeniul istoriei universale că, după înfrângerea Turcilor cuceritori, posesiunea Dobrogei se cuvine Românilor autohtoni.

Și atunci tot partidelor de guvernământ, azi în opoziție, se cuvine să ia cuvântul și să ceară oportunitatea constituționalizării Dobrogei, căci realizarea inoportună a acestor vederi nu atinge numai partidul conservator dela guvern.

Chestia este a neamului, nu a partidelor.

Tot urmărind chestiunea și pricina tăcerii din tabăra vrăjmașe acțiunii partidului dela putere, nu am găsit soluțiune decât în impetuoasa eșire pe teren a gazetei conservatoare guvernamentală „Acțiunea Conservatoare“ în numărul dela 13 August mai cu osebire.

Nu discută principii autorul articolelor întitulate „Drepturile Dobrogenilor“. Nu pot înlănțui în grupul principiilor *afirmațiunea*, a priori, a superiorității numerice a elementului românesc, nici plângerea că populația Dobrogei se grupează nu pe credințe politice ci pe naționalități și religii și prin consecință odată cu constituționalizarea Dobrogei, și Grecul și Bulgarul și Rus și Lipovan *musai* va deveni român, pentru că are exercițiul drepturilor politice. Nu pot mistui teoria că „streinii îmbogățiți în țară vor ținde să simtă românește îndată ce li se vor deschide larg ușile cetățeniei, cum nu pot lua drept cuvânt din evanghelie teama autorului că Dobrogenii, străini negreșit nouă de neam și de sentimente, ar apleca urechia la propaganda din afară mai ușor

azi, fiind în stare de inferioritate politică, decât mâne introduse, necopți sau neciuruiți, în cetățenia română.

Pe astfel de vederi întemeiat cavalerul campion al luptei pentru drepturile Dobrogenilor și incură armăsarul, apleacă lancea și atacă:

„S'a afirmat în primul loc, că Suveranul ar fi în contra „întinderii regimului legal în Dobrogea. Pentru respectul ce „fiecare român el datorează Coroanei această afirmațiune „trebuie înlăturată ca falsă în fapt și nelogică.

„Geneza unei legi nu trebuie căutată în voința unui individ, „a unui partid de guvernământ, sau a guvernului unei țări, „ci în necesitățile de ordin politic social sau economic, care „iau naștere în decursul fazelor de dezvoltare, prin care „trece un popor

„Regele este însă un factor constituțional ale cărui prerogative sunt bine determinate. Rezultatele bune sau rele ale „unei legi nu sunt atribuite sau imputate decât autorilor ei „responsabili, cari sunt controlați și amendați de puterea „legislativă

„Prin urmare nu *obstacole de această natură ar putea opri un „guvern să nu transforme în lege o necesitate simțită, sau „principiu folositor*“

De ce atâta vlagă, de ce atâta foc în discuția prerogativelor Suveranului?

Pentru ce atâta lux de dovezi *ad hominem* că nu Suveranului ei se cade pricina întârzierii constituționalizării Dobrogei?

Tocmai respectul pe care fiecare Român el datorează Majestății Sale, Înțeleptului Rege Carol I, respect negreșit cuvenit și datorit cu osârdie, nu din buze ci cu faptul, ar fi trebuit să împedice atacul cavalerescului autor, ca și cum în mintea lui în adevăr pedica, dacă pedică ar fi, s'ar reduce la voința Suveranului.

Greșește autorul.

În prerogativele constituționale ale Suveranului este dreptul de a sancționa sau nu o lege.

Dar în afară de prerogativele constituționale, crede autorul că în preajma unei chestiuni oarecare Suveranului îi este

oprit a discuta cu miniştrii Săi dacă o lege este cerută imperios de *necesităţile de ordin politic, social sau economic, care au luat naştere în cursul fazelor de dezvoltare, în timpul celor 27 de ani de administraţie românească, prin care a trecut Dobrogea?*

Crede oare vajnicul luptător că la Palat, în afară de drepturile înscrise în Constituţiune, nu trebuie să se discute de loc asupra *necesităţilor* politice sau economice, cari nasc legile la timp potrivit?

Nu crede oare că şi la Palat ca şi în Parlament, cuvântul plin de miez, convinge şi învinge?

Din această convingere sau învingere zămislită din tăria cuvântului, din pluralitatea dovezilor, din înlănţuirea logică a argumentelor, nu crede autorul că se poate opri în curs un pas pripit, un act grăbit, fie el preconizat de un întreg partid în programul său, alcătuit mai cu seamă cu prilejul unui banchet?

Această împedecare a actului pripit, în loc să scadă respectul ce se datoreşte Coroanei, îl măreşte, căci maimărirea neamului a fost ţinta împedecării.

Dar numai bănuiala relei voinţe pentru a împedica fiinţa unei legi, cerută de necesităţile dezvoltării Statului, este menită să atingă demnitatea Coroanei, însemnează lèse-majestată, dacă nu cumva cu bună ştiinţă s'a produs atacul din coloanele *Acţiunii conservatoare*, în vederea vre-unei discuţii în preajma concluziilor, puţin concludente de altminteri, ale raportului comisiunii pentru drepturile Dobrogenilor.

Şi în acest caz, tot pricepând necazul, nu înţelegem atacul, venit mai cu oşebire din rândurile conservatoare guvernamentale.

În materie de principii, nici odată argumentul „celui mai tare“ nu a zămislit convingerea, şi fără convingere înfrângerea nu aduce proclamarea principiului întemeiat pe adevăr.

Pornind dela aceste vederi ziarul *Adevărul*, dela 22 August, după ce confirmă implicit că cu tot raportul favorabil

principiului proclamat la Iași, tot mai sunt chiar în sânul guvernului esitări, discuții în preajma oportunității.

„Cu ocazia serbărilor dela Constanța d. Ion Bănescu a reamintit miniștrilor cari erau de față, că Dobrogenii așteaptă încă să li se acorde drepturile politice. Răspunsul ce l'a primit, nu a fost categoric, deși d. general Manu în calitate de prim-ministru ad-interim trebuia să declare categoric că se vor acorda drepturi politice la Dobrogeni“.

„Această declarație se impunea, pentru că d. Cantacuzino a declarat de atâtea ori că se vor acorda acele drepturi și a făcut chiar o preumblare triumfală prin Dobrogea.

„Față cu *nehotărârea guvernului* de a se ține de promisiune dobrogenii sunt hotărâți să reînceapă cât de curând campania pentru cucerirea drepturilor politice“.

Așa dar *Adevărul*, ale cărui relațiuni cu formațiunea conservatoare guvernamentală sunt în deobște cunoscute, ne spune în primul său articol dela 22 August că guvernul este încă nehotărât în chestia acordării drepturilor politice.

Așa dar campionul *Ațiunii Conservatoare* a atacat greșit.

Sunt încă ezitări în guvern, chiar isvorâte ele din discuțiuni, din aprofundări, din relații mai adânci luate nu cu pripeala unor nechemăți, ci cu sânguința omului de stat, chemat să se rostească într'o cestiune atât de strâns legată cu viitorul politic și economic al țării.

Așa dar, generalul George Manu, cunoscut hotărât în vederile lui, după ce a rumezat o chestie și ș'a convins, cu toată plimbarea triumfală a d-lui G. Gr. Cantacuzino, „nu este hotărât“, nu se grăbește de loc a se rosti în chestia constituționalizării Dobrogei.

Așa dar, această lege nici în sânul guvernului nu este încă hotărât recunoscută că ar isvorî dintr'o necesitate de ordin politic, social sau economic, menită să umple un gol simțit în fazele de dezvoltare ale țării.

Atacul deci să-l ciurum; el se cuvine să fie îndreptat spre guvern, spre consiliul de miniștri, convins poate din largi discuții că adevărul nu este cu raportul comisiunii, nici cu desideratul dela banchetul dela Iași, nici cu nerăbdătorul,

focos autor al articolelor din *Acțiunea Conservatoare*, poate viitor candidat guvernamental pentru mandatul de deputat sau senator la Tulcea sau la Constanța.

Sunt atâtea scaune și au rămas atâți pe din afară !!

Dar și din alt punct de vedere este prețios *Adevărul* dela 22 August.

Fruntașul dobrogean, *amic al guvernului de azi*, continuând vederile lui constată că administrația este compusă în majoritate de elemente incapabile și necinstite, că nimic nu s'a făcut serios pentru Dobrogea și că învățământul primar dă rezultate derizorii.

Asupra administrației actuale nimic nu am de adaugat. Fotografia *Adevărului* este reală.

Asupra învățământului public însă să mă erte frunțașul guvernamental dobrogean tot atât de eronate sunt vederile d-sale asupra acestui capitol, cât de eronate sunt concluziunile că odată cu acordarea drepturilor politice s'ar rezolva cesiuni de interes economic.

Legile economice nu se ticluesc, ele se impun tot prin înlănțuire de fapte economice.

Atâta vreme cât nu rentează o afacere, ea nu ia avânt, ori câtă reclamă s'ar face în jurul ei.

Linia ferată Tulcea—Constanța se impune în adevăr.

Realizarea ei însă nu este de loc în legătură cu Constituționalizarea Dobrogei.

Dar unde păcătuiește, păcat de moarte făpțuește, frunțașul amic al guvernului de azi, este în părerea că guvernul s'a oprit din calea bună pe care o apucase, de teama că „*nu cum-va viitorii reprezentanți ai Dobrogei în Parlament să fie aleși dintre bulgari*“.

Frunțașul dobrogean și amic al guvernului de azi, nu dovedește prea multă dragoste formațiunei guvernamentale când ei hărăzește teama de aleșii bulgari.

Nu aici este poticneala.

Să nu o căutăm nici în curajul civic al „amicului“ când se întreabă ce pericol ar fi pentru parlament reprezentanții bulgari din Dobrogea ?

Atâta vreme cât stăpânirea pământului rural nu este în mâna poporului, căruia i se cuvine și stăpânirea politică. Constituționalizarea Dobrogei este un pas pripit.

Stăpânirea solului aduce stăpânirea politică.

Stăpânirea rurală de fapt a pus nu odată în grea cumpană stăpânirea factice, ordonată de Congrese diplomatice sau câștigată prin soarta armelor.

Până la rezolvirea întrebării grele și de reală importanță pentru viitorul patriei, -oricât s'ar grăbi acei ce cred că a ajuns vremea să treacă pragul parlamentului, ca reprezentanți ai Dobrogei, mai sunt de rezolvit probleme pe care se razimă chiar principiul Constituționalizării Dobrogei.

Ar mai fi atâtea cestiuni delicate de desbătut, aș mai avea atâtea greșeli de depănat, în cât ar trebui să trec peste cadrul unei broșuri menite numai să ne îndrumeze pe adevărata cărare în chestia constituționalizării Dobrogei; trebuie să ne pună pe gânduri sistemul administrativ inaugurat în ultimii timp.

Stârșesc folosindu-mă continuu de exclamația lui Cato :
Caeterum Censeo :

Socotesc că nu a sosit vremea prielnică pentru constituționalizarea Dobrogei.

Socotesc că se impune întâi rezolvarea chestiilor zămislite în preajma proprietății rurale în Dobrogea.

Socotesc că trebuie mai întâi să se limpezească situația acelor cari s'au furișat pe ușa din dos în inima românismului, în fortăreața drepturilor cetățenești.

Rămân neclintit în părerea mea ca înainte de a se acorda Dobrogei drepturi constituționale să știm lămurit pe cine chemăm să și spue cuvântul în sfatul mare al țării, în apărarea și mărirea Patriei și a Tronului.

Socotesc că este vremea să înceteze starea creată prin legea dela 1882.

Să ne gândim la profețiile energicului Pantazi Ghica, ca nu cumva lipsind mereu selecțiunea pentru cei chemați în fruntea treburilor județelor Dobrogei, să dăm pildă vie de netrebnicie, rupând nu numai elementul românesc, ci sfără-

mând și opera celor destoinici în lupta pentru cimentarea noii provincii de patria noastră.

Trebue să înceteze și atot puternicia prefectilor și înfrângerea legii organice a Dobrogei, numindu-se primari în comunele rurale, nu oameni veniți din toată lumea.

Se impune o stare de tranziție de la situația de azi la constituționalizare; se impune să intrăm în dreptul comun, cât privește județul și comunele.

Mai cu osebire socotesc că nu trebue să uităm nici o clipă menirea neamului la gurile Dunărei și pe țărmii Pontului și dacă în țară slujba de prefect este inherentă luptelor politice și se poate încredința tuturor neamurilor celor ministerabili fără selecție, în Dobrogea ea trebue să rămână menită celui mai destoinic, conștient și de drepturile și de datoriile sale, bun român, ageră minte, gata de muncă fără preget.

Astfel pe scara funcționarismului coborându-ne, nici fonfii, gângavii, nici fameni, nici arghirofilii nu vor găsi adăpost în Dobrogea, ploman al țării, peatră nestimată a Coroanei de Oțel, făurită de vitejia Dorobanțului și de înțelepciunea Majestății Sale Regelui Carol I.

